

**Управління культури і туризму
Кіровоградської обласної державної адміністрації
Кіровоградська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І.Чижевського**

Іван Мазепа – Людина, Політик, Легенда

*Він знехтував всім, що було йому найдорожчого в світі,
знехтував і самим життям - аби піднести свою вітчизну.*
Пилип Орлик

Іван Мазепа – Людина, Політик, Легенда: Бібліографічний покажчик (370 років від дня народження Івана Степановича Мазепи (1639 – 1709), гетьмана України)/Управління культури і туризму Кіровоградської обласної державної адміністрації; Кіровоградська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І.Чижевського; Укладач: Нельга О.Е.-Кіровоград, 2009. - ....с

Бібліографічний покажчик приурочений 370-й річниці від дня народження славетного гетьмана України Івана Степановича Мазепи. До покажчика включено бібліографічні описи матеріалів про життя, політичну і громадську діяльність видатного українця, які зберігаються у фондах Кіровоградської ОУНБ ім. Д.І.Чижевського, а також електронні ресурси Інтернету (всього 449 записів).

Видання розраховане на науковців, студентів та викладачів вищих та середніх навчальних закладів, широке коло читачів, кого цікавить постать гетьмана Мазепи.

Над підготовкою видання працювали:

- © Оксана Нельга
- © Світлана Приймак
- © Редактор: Валентина Козлова
- © Відповідальна за випуск: Олена Гаращенко
- © ОУНБ ім.Д.І.Чижевського

Від упорядника

Бібліографічний покажчик "Іван Мазепа - Людина, Політик, Легенда" містить понад 400 друкованих праць - книжок, статей з тематичних збірників і журналів, альбомів, у тому числі української діаспори, опублікованих в Україні та країнах близького та далекого зарубіжжя.

Запропонований покажчик має на меті об'єктивно відтворити образ одного з найзнаменитіших і найскладніших суспільно-політичних діячів України – гетьмана Івана Мазепи. До цього нас зобов'язує велика кількість інтерпретацій та оцінок. З цього приводу хочу навести слова В.Шевчука "У нашій історії немає такого діяча, про якого б так багато, так суперечливо, навіть полярно судили нащадки; так само жоден із них не має такої широкої, я б сказав, романтичної слави, при тому слави всеєвропейської".

Враховуючи різноманітні оцінки постаті й діяльності гетьмана Мазепи різними авторами

праць про нього та його добу і даючи можливість читачам самим розібратися в їх об'єктивності, до покажчика включені всі праці без будь-якого їх відбору та характеристик, які є у фондах Кіровоградської ОУНБ ім. Д.І.Чижевського.

Покажчик складається з двох частин. Перша - це історична спадщина Івана Мазепи, друга - матеріали про його життя і діяльність. В другій частині окремо виділено теми "Образ Мазепи в художній літературі та літературознавстві", "Образ Мазепи в мистецтві" та інші.

Бібліографічні записи розташовані в алфавітному порядку з наданням порядкового номера кожній позиції. Більшість праць переглянуто de visu. Деякі описи супроводжуються анотаціями. Для зручності пошуку необхідної інформації є іменний покажчик, складений за зведеним російсько-українським алфавітом.

Подані бібліографічні матеріали в жодному разі не вичерпують проблематику пов'язану з укладанням наукової бібліографії про гетьмана Івана Мазепу та його добу.

Покажчик розрахований на науковців, викладачів вузів і технікумів, вчителів і студентів, широкі кола громадськості України, які свідомо цікавляться історією рідної землі та її визначними діячами.

Передмова

МАЗЕПА ІВАН СТЕПАНОВИЧ – гетьман України (1687-1709 рр.); видатний державно-політичний і культурний діяч кінця XVII – поч. XVIII ст. Народився 20 березня 1639 р. у с. Мазепинці (нині Білоцерківський район Київської області). Належав до родини відомої правобережної української шляхти. Початкову освіту отримав у школі Київського братства, згодом закінчив Києво-Могилянський колегіум та Єзуїтську колегію у Варшаві. Протягом трьох років навчався у Німеччині, Італії, Франції та Голландії, де здобув блискучу європейську освіту, досвід європейського політичного та культурного життя. Знав кілька іноземних мов. Формування національно-політичних переконань І.Мазепи відбувалося під час служби при гетьманах П.Дорошенкові та І.Самойловичеві, які мали програми відродження самостійної і соборної української держави.

І.Мазепа був першим українським гетьманом, який незмінно тримав гетьманську булаву протягом майже 22 років (8081 днів). Цей період характеризувався економічним розвитком України-Гетьманщини, стабілізацією соціальної ситуації, піднесенням церковно-релігійного життя та культури.

На початку XVIII ст., в умовах Північної війни (1700-1721), гетьман І.Мазепа в союзі з польським королем Станіславом Лещинським та шведським королем Карлом XII здійснив спробу реалізувати свій військово-політичний проект, метою якого був вихід з-під протекторату Московської держави і утворення на українських землях незалежної держави.

Помер у ніч з 21 на 22 вересня 1709 р. у с. Варниця поблизу м. Бендери. Похований у монастирі Св. Георгія (Юрія) м. Галац (Румунія).

Вагомий внесок, зроблений Іваном Мазепою у розбудову української козацько-гетьманської держави та її культури, полягає в наступному:

I. Державно-політична діяльність

Завдяки дипломатичному хисту Мазепа зумів налагодити стосунки як з царівною Софією та фактичним керівником московського уряду кн. В.Голіциним, так і з їх наступником – царем Петром I, що врятувало Україну від можливих руйнацій після державного перевороту в Московській державі 1689 р.

Незважаючи на заборону міжнародних дипломатичних зносин, зафіксовану у „Коломацьких статтях” – угоді між Україною та Московською державою, підписаною під час обрання Мазепи гетьманом, він мав численні зв'язки з монархічними дворами Європи, зокрема, Веттінів у Польщі, Гіраїв у Криму та ін.

З метою оборони південних кордонів побудував фортеці на півдні України, зокрема, Новобогородицьку та Ново-Сергіївську на р.Самара.

Прагнучи знайти опору серед козацької старшини Лівобережної України, Мазепа дбав про забезпечення її представників маєтностями, про що свідчать гетьманські універсали Василю Борковському, Прокопу Левенцю, Михайлу Миклашевському, Івану Скоропадському та ін. В той же час І.Мазепа захищав інтереси простих козаків та посполитих, що було зафіксовано універсалами від 1691, 1692, 1693, 1701 років та інших, в яких регулювалися питання оподаткування та відробіток („панщина”).

Вихований у принципах меркантилізму, Мазепа в різні способи сприяв розвитку економіки держави, насамперед промислового виробництва та торгівлі.

II. Підтримка освіти та культури

Усвідомлюючи значення освіти для розбудови держави, Мазепа постійно опікувався навчальними закладами. Зокрема, його коштом будувалися корпуси Києво-Могилянської академії та Чернігівського колегіуму, які пізніше також були збагачені сучасними на той час бібліотеками й рідкісними рукописами.

Для розвитку культури того часу велике значення мали заходи гетьмана щодо видання творів української літератури, зокрема творів Афанасія Зарудного, Дмитра Туптала, Григорія Двоєслова та багатьох інших.

Опосередковано діяльність Мазепи позначилася і на розвитку архітектури та образотворчого мистецтва, що дало підставу вченим-мистецтвознавцям говорити про виникнення в Україні наприкінці XVII – на початку XVIII ст. унікального стилю - “мазепинського бароко”. Крім того, цілеспрямована політика І.Мазепи призвела до загального відродження, яке позначилося не лише на розвитку усіх галузей мистецтва, але й в сфері філософії, теології, суспільних та природничих наук.

III. Меценатська діяльність

Коштом І.Мазепи було збудовано, реставровано та оздоблено велику кількість церковних споруд. Найвідомішими з них були будівлі в таких монастирях, як Києво-Печерська Лавра, Пустинно-Миколаївський, Братський Богоявленський, Кирилівський, Золотоверхо-Михайлівський, Чернігівський Троїцько-Іллінський, Лубенський Мгарський, Густинський, Батурицький Крупницький, Глухівський, Петропавлівський, Домницький, Макошинський, Бахмацький, Каменський, Любецький, кафедральні собори у Києві - Святої Софії, Переяславі та Чернігові, церкви в Батурині, в Дігтярівці та інші.

Крім будівництва нових або перебудови старовинних храмів княжої доби, гетьман робив церквам коштовні подарунки. Серед них - ікони, хрести, чаші, митри, ризи, дзвони, срібні домовини для святих мощей, богослужбові книги, виготовлені з коштовних матеріалів, оправлені та оздоблені золотом, сріблом, коштовним камінням, парчею, оксамитом та шовком.

Гетьман І.Мазепа також опікувався станом православної церкви за межами України. Серед подарунків, зроблених Мазепою іноземним православним патріархатам, найбільш відомим є срібна плащаниця, що зберігається у вівтарі грецького православного собору Воскресіння при Гробі Господньому в Єрусалимі і використовується лише в особливо урочистих випадках. Іншим відомим дарунком було Євангеліє 1708 р., переписане та оздоблене гравюрама коштом для богослужбового вжитку православних сірійців м. Алепо. Крім цих подарунків, гетьман виділяв певні кошти на милостині та допомогу православним християнам за кордоном.

Загалом, за підрахунками козацької старшини, зробленими одразу після смерті І.Мазепа, за 20 років свого гетьманування гетьман на меценатські цілі витратив щонайменше 1 110 900 дукатів, 9 243 000 злотих та 186 000 імперіалів.

IV. Репрезентація Мазепою України у світі

Гетьман І.Мазепа є найбільш відомим в Європі та Америці представником України. Йому присвячено 186 гравюр, 42 картини, 22 музичні твори, 17 літературних творів, шість скульптур. Серед найбільш відомих творів - гравюри І.Мигури, І.Щирського, Д.Галяховського, Л.Тарасевича, М.Бернінгротга; портрети невідомих художників XVII – початку XVIII ст., що зберігаються в музеях України; полотна історико-легендарного змісту відомих художників А.Деверія, Ю.Коссака, Л.Булянже, Г.Верне, Т.Жеріко, Е.Делакруа, Є.Харпентера, М.Геримського; поетичні та прозові твори Дж.Байрона, В.Гюго, Ю.Словацького, О.Пушкіна, Ф.Булгаріна, Г.Асакі; музичні інструментальні та оперні твори П. Сокальського, К.Педротті, Ш.Пурні, Дж.В.Гінтона, Ф.Педреля, П.Чайковського, М.Гранваль, Ф. Ліста, Ж. Матіаса, О.Титова, С.Рахманінова.

Матеріал підготовлено Ольгою Ковалевською

I. Історична спадщина Івана Мазепа

- 1. Іван Мазепа:** Художньо-документальна книжка: Для серед. і ст. шк. віку/ Худ. Леонід Кацнельсон. Укл. Валерій Шевчук. Приміт. Івана Бутича. - К.: Веселка, 1992. - 131,[1] с.: іл, портр., фото. - (Сер. "Гетьмани України")
- 2. Мазепа:** Збірник/ Авт. передм., комент. та упоряд. тексту й іл. Ю. О. Іванченко. - К.: Мистецтво, 1993. - 240 с
- 3. Мазепа І.** Маніфест до українського війська і народу // Історичні постаті України.- К., 1993.- С.307-309.
- 4. Мазепа І.** Маніфест до українського війська і народу // Слово і час.- 1994.- № 4-5.- С.77-79.
- 5. Мазепа, Іван.** "Ми стоїмо тепер, братіє, між двома проваллями...": Промова до урядників військових і цивільних козацької України напередодні розриву з Москвою 1708 р./ Іван Мазепа //Слово і час. - 1999. - № 1. - С. 13-14

II. Література про життя і діяльність Івана Мазепи

1. Окремі видання та збірники

- 6. Апанович, Олена Михайлівна.** Велика ідея гетьмана Івана Мазепи //О.М.Апанович. Гетьмани України і кошові отамани Запорозької Січі / О.М. Апанович. - К.: Либідь, 1993. - С.149-208: іл
- 7. Береславський, Микола Олександрович.** З історії Української Греко-Католицької Церкви // Микола Олександрович Береславський. Іван Мазепа / Микола Олександрович Береславський. - Львів: МП "Край", 1992. - 78 с. - (Сер. "Відродженій Україні - правдиву історію"; кн.2)
- 8. Битинський, Микола.** Мазепинці по Полтаві = Mazepists after Poltava / Микола Битинський; Микола Битинський; передм. В.Луціва. - [Б. м.]: Життя і школа, 1974. - 103 с.: іл.
- 9. Білокінь, Сергій.** Реабілітація українського поміщицтва і дідичів// Альманах Українського Народного Союзу [Текст] / Ред. З.Снилик; Мовна ред. Л.Волянська. – Нью-Йорк: Свобода, 1910 - 1997: Річник 87-й. - 1997. - С.118-121.
- 10. Білокінь, Сергій.** Мазепинець, старшинський син: До 110-річчя з дня народження Юрія Нарбути //Альманах Українського Народного Союзу [Текст] / Ред. З.Снилик; Мовна ред. Л.Волянська. – Нью-Йорк: Свобода, 1910 - 1997: Річник 87-й. - 1997. - С.122-123.
- 11. Борщак І., Мартель Л. Іван Мазепа** //Історичні постаті України.- Одеса.- 1993.- С.196-306.
- 12. Величко, Самійло.** Літопис: [Твір укр. іст.-мемуар. прози XVII-XVIII ст.] / Самійло Величко; відп. ред. О.В.Мишанич; вступ. ст., комент., геогр. та імен. покажч., упоряд. іл. матеріалу В.О.Шевчука; пер. з кн. укр. мовою В.Шевчук. - К. : Дніпро, 1991. - (Сер. "Давньорос. та давні укр. літописи") (див. імен. покажч).
- 13. Володарі гетьманської булави:** Історичні портрети /Авт. передм. В.А.Смолій. - К.: Варта, 1995. - 560 с.
- 14. Головатий М., Шуба О.** Мазепа Іван Степанович (1639-1709) //Видатні постаті України: Біографічний довідник/ О. В. Бабкіна, Г. К. Базильчук, Г. Ю. Барчан; редкол.: Г. В. Щокін, М. Ф. Головатий, В. А. Гайченко, авт.передм. Борис Олійник; МАУП, Книжкова палата України. - Київ, 2004. - портр. - С. 505-507.
- 15. Грушевський М.** По катастрофі 1708 р.: Воєнні роботи// Записки Наукового Товариства ім. Шевченка [Текст]: часопис укр. історії, філології й етнографії/ Ред. Михайло Грушевський. - Рік вид. 16-й. - Львів: Друк. Наукового Тов-ва ім. Шевченка, 1907 - Т. 80. Кн. 6. - 1907. - С. 19-35.
- 16. Гуржій, Олександр Іванович.** Гетьманська Україна / Олександр Гуржій, Тарас Чухліб; НАН України, Ін-т археології, Ін-т історії України. - К. : Альтернативи, 1999. - 303 с. : іл. - (Сер. "Україна крізь віки": в 15 т.; т.8).
- 17. Дашкевич, Ярослав.** Постаті: Нариси про діячів історії, політики, культури/ Ярослав Дашкевич; укл. : Мирон Капраль, Галина Сварник, Ігор Скочиляс. - 2-ге виправл. й доп. вид. - Львів: Піраміда, 2007. - 807,[1] с. - Бібліогр. в кінці ст.; - покажч. с. 752-803

- 18. Дзьобан О.** Чотири документи Івана Мазепи з 1705 року// Записки Наукового Товариства ім. Шевченка: часопис укр. історії, філології й етнографії. Т. 222. - Праці історико-філософської секції. - Львів, 1991. - С. 351-359. іл; портр
- 19. Доба гетьмана Івана Мазепи в документах /** Чернігів. істор. музей ім. В. В. Тарновського, Канадський ін-т укр. студій Альбертського ун-ту, Ін-т рукопису Нац. б-ки ім. В. І. Вернадського; упор. : Сергій Павленко. - 2-ге вид. - К.: Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2008. - 1142 с. - Іменний покажч.: с.1054-1094 . - Географ. покажч.: с. 1095-1107. - Перелік документів: с. 1108-1141
- 20. Довжук, Ігор Володимирович.** Історія України: імена, події, факти (XX століття)/ Ігор Довжук; М-во освіти України, Східноукраїнський національний ун-т ім. В. Даля. - Луганськ: Вид-во СНУ ім. В.Даля, 2002. - 232 с.
- 21. Доманицький, Віктор.** Націотворча роль Гетьмана Мазепи: Промова на ювілейних урочистостях з приводу 250-ліття смерті Гетьмана І.Мазепи/ Віктор Доманицький; передм. Я.Рудницького. - Чикаго: Українська Видавнича Спілка; Іллінойс, 1960. - 50 с.: портр. - Література про Мазепу та його добу: с.43-47; Бібліогр. твор. авт.: с.48-49
- 22 2 жовтня — 285 років від дня смерті І.С. Мазепи (1639-1709)** //Календар знаменних і пам'ятних дат. - 1994. - IV кв. - К., 1994.- С.11-19.
- 23. Дядиченко В.** Мазепа Іван Степанович// Радянська енциклопедія історії України. Т.3. - К., 1971. - С. 67.
- 24. Дядиченко В.** Полтавська битва.- К.: Радянська школа, 1962.- 92 с.
- 25. Єнсен, Альфред.** Мазепа: Історичні картини/ Альфред Єнсен; пер. з швед. Н. Іваничук. - К.: Укр. письменник, 1992. - 203,[2] с.: іл; 22 см. - Бібліогр. в підрядк. примітках. - Дискогр. в кінці ст.
- 26. Енциклопедія українознавства: словникова частина /**Ред. В. Кубійович; НТШ у Львові, Фонд Енциклопедії Українознавства. - Репринт. відтворення 1955-1984 рр. - Львів: НТШ, 1993 -
Т.4 : Крушельницький-Місто. - 1994. - С.1430-1431.
- 27. Ефремов Ю.М.** Цели сторон // Ефремов Ю.М. Украина и «Руина» от Хмельницкого к Мазепе. Малоизвестные трагические страницы из истории украинского народа/ /Республиканский центр духовной культуры. - К., 1992.- С.1-4.
- 28. Журавльов, Денис Володимирович.** Мазепа: людина, політик, легенда/ Денис Володимирович Журавльов. - Х.: Фоліо, 1993. - 380,[2] с. - (Сер. "Історичне досьє")
- 29. Західна преса про повстання 1708-1709 рр.** //Гуржій Олександр Іванович. Сто великих постатей і подій козацької України/ Олександр Гуржій, Тарас Чухліб. - К.: Арій, 2008. - С.307-309: іл. - (Сер. "100 великих")
- 30. Збірник козацьких літописів:** Густинський Самійла Величка, Грабянки / Укл.: В. Кречотень, В. Шевчук, Р. Іванченко. - К. : Дніпро, 2006. - 967,[9] с. : іл. - Іменний покажч. с. 818-830.

- 31. Злаин, Александр Иванович.** Полтавская битва / А. И. Злаин. - М. : Воениздат, 1988. - 125,[2] с., [4] л. ил.; 17 см. - (Сер. "Героическое прошлое нашей Родины")
- 32. Иван Мазепа** // Видатні постаті в історії України (IX-XIX ст.): Короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети/ В.І. Гусєв, В.П. Дрожжин, Ю.О. Калінцев та ін. - К.: Вища шк., 2002. - С.196-200: портр.
- 33. Иван Мазепа** //Геник Степан Миколайович. 150 великих українців: [Енциклопедія]/ Степан Геник. - Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1998. - С. 144-147.: іл, портр.
- 34. Иван Мазепа** // Гетьмани України: Довідкове видання/ Ред. Т.М. Телітенко. - К.: Вид-во «Україна», 1995.- С. 57-61.
- 35. Иван Мазепа** // Козацькі ватажки та гетьмани України /Упоряд. Я.Мельничук, Б. Корабін.- Львів, 1991.- С.97-116.
- 36. Иван Мазепа** // Котляр М.Ф., Смолій В.А. Історія в життєписах.- К., 1994 — С.255.
- 37. Иван Мазепа** //Нартов Віктор Васильович. Найвидатніші гетьмани та кошові отамани України/Віктор Нартов. - Харків: Книжковий клуб сімейного дозвілля, 2007. - С. 228-243: іл.
- 38. Иван Мазепа - гетьман України** //Сушинський Богдан Іванович. Козацькі вожді України: Історія України в образах її вождів та полководців XV-XIX століть: Історичні есе/ Богдан Сушинський. - Одеса: Альфа-Омега, 1998. - С. 486-513.
- 39. Иван Мазепа - гетьман України** //Сушинський Богдан Іванович. Козацькі вожді України: Історія України в образах її вождів та полководців XV-XIX століть. Історичні есе у двох томах/ Богдан Іванович Сушинський. - Друге, доповнене видання. - Одеса: "ВМВ". - 2004. - (Сер. "Козацька Україна")
Том 2. - 2004. - С. 188-218: іл, портр.
- 40. Иван Мазепа і Москва: історичні розвідки і статті.** - К. : Рада, 1994. - 174 с. - Б. ц.
- 41. Иван Мазепа: проблема вибору (1639-1709)** // Особа в історії України: Методичний посібник з історії України для курсантів ДЛАУ денної та заочної форми навчання/ Мін-во освіти і науки України, Державна льотна академія України; укл. : І. І. Романько. - Кіровоград: ДЛАУ, 2007. - С. 49-55.
- 42. Иван Мазепа: шаблями службової кар'єри** //Гуржій Олександр Іванович. Сто великих постатей і подій козацької України/ Олександр Гуржій, Тарас Чухліб. - К.: Арії, 2008. - С.254-260: іл. - (Сер. "100 великих")
- 43. Історія України в особах: Козаччина: Книга нарисів/** Укл. В.М.Горобець. - К.: Україна, 2000. - 301,[1] с.: іл, портр
- 44. Історичний календар - 2002:** Наук.-попул. та літ. альманах/ Укл. Анатолій Денисенко, Сергій Грабар, Павло Орленко. - К.: Істор. клуб "Планета". - 2001
Вип. 8. - 2002. - 427, [1] с.: іл. - Бібліогр. в кінці глав.
- 45. Иван Мазепа** //Сто великих українців / Михаил Гнатюк, Лидия Громовенко и др. - 2-е изд., испр. и доп. - М.: Вече; К.: Орфей, 2002. - С. 130-142: портр. - (Сер. "Сто великих")

- 46. Иван Степанович Мазепа (Калединский) (1644-1709)** //Шишов Алексей Васильевич. 100 великих казаков/ Алексей Шишов. - М.: Вече, 2007. - С.88-91: ил. - (Сер. "100 великих")
- 47. Кафенгауз Б.** Эпоха Петра Великого в освещении советской исторической науки// Петр Великий: Сборник статей. 1- М.-Л., 1947. - С. 334-389.
- 48. Кащенко, Адриан Феофанович.** Оповідання про славне військо Запорозьке низове: коротка історія війська Запорозького: З малюнками, картами й планами / Адриан Кащенко. - Катеринослав: Українське вид-во в Катеринославі: Друк. Запорозької залізниці, 1919. - 356, [4] с.: іл.
- 49. Кащенко, Адриан Феофанович.** Оповідання про славне військо Запорозьке низове: коротка історія війська Запорозького: З малюнками, картами й планами / Адриан Кащенко. - Катеринослав: Б.в., 1917. - 367,[1] с: іл, карти, портр. - Б. ц.
- 50. Коваленко Г.** Мазепа // Коваленко Г. Українська історія: Оповідання з історії України. - К., 1993.- С.127-137.
- 51. Костомаров М.** Гетьман Иван Мазепа //Костомаров М. Галерея портретів.- К., 1993.- С.227-247.
- 52. Костомаров, Николай Иванович.** Мазепа/ Н. И. Костомаров; [Предисл. Б. Г. Литвака]. - М.: Республика, 1992. - 334,[1] с., [1] ил. портр.; 22 см. - Библиогр. в примеч.: с. 325-330
- 53. Костомаров, Николай Иванович.** Русская история в жизнеописаниях ее главнейших деятелей: В 4 т./ Николай Костомаров; Вступит. ст. А.Ф.Смирнова; Сост., коммент., указ. А.М.Кузнецова. - М.: РИПОЛ КЛАССИК. - 1998. - (Сер. "Великая Россия"). Т.4. - 1998. - 538,[2] с.: ил. - Имен. указ.: с.519-539.
- 54. Котляр М.** Мазепа Иван Степанович // Котляр М., Кульчицкий С. Шляхами віків: Довідник з історії України. К.: Вид-во «Україна», 1993. С. 80-81.
- 55. Кривобоков, Владислав Анатольевич.** Очерки сказочных былей/ Владислав Кривобоков, худ. И.В. Осипов. - Х.: Фолио, 2003. - 684,[1] с. - Библиогр.: с. 681-685
- 56. Крман, Даниел.** Подорожній щоденник = ITINERARIUM 1708-1709/ Даниел Крман; Даниел Крман; пер. з слов. О. Булах, Г. Булах; упоряд. і приміт. М. Неврлого; вступ. сл. І. Дзюби. - К.: Вид. центр. "Просвіта"; К.: Вид-во ім. Олени Теліги, 1999. - 157,[2] с
- 57. Крупницький, Борис Дмитрович.** Гетьман Мазепа та його доба / Борис Крупницький; пер. з нім. О.Струкевича; передм. та комент. В.М.Горобця. - К.: Україна, 2001. - 237,[1] с.: іл, портр
- 58. Лепко, Віктор Іванович.** Українське козацтво / Віктор Іванович Лепко. - Харків: Торсінг плюс, 2008. - 95 с. - (Сер. "Моя Україна").
- 59. Литвак Б.Г.** «Гетман-злодей» // Костомаров Н.И. Мазепа. М.: Изд-во „Республика”, 1992. – С. 3-16
- 60. Лівобережний гетьман Иван Мазепа**//Новий довідник: Історія України: довідникове видання / Укл. С. Крупчан, Т. Крупчан, О. Скопненко, О. Іванюк. - К.: Казка, 2005. - 735 с.: іл, портр. - Бібліогр. с. 715-718; Імен. покажч., с. 260-268.

- 61. Луців, Василь.** Гетьман Іван Мазепа: (Життя і подвиги великого гетьмана): 3 мапами й іл. в тексті/ Василь Луців; Передм. М.Андрусак. - Торонто: Наукове т-во ім. Шевченка, 1954. - 125 с.: іл. - (Сер. "Праці історично-філософичної секції"). - Бібліогр.: с.110-125
- 62. Луців В.** Гетьман Іван Мазепа. Життя і діяльність великого гетьмана // Календар свободи на Мазепинський рік.- 1959. - С.50-56.
- 63. Мазепа: Збірник**/Авт. передм., комент. та упоряд. тексту й іл. Ю. О. Іванченко. - К.: Мистецтво, 1993. - 240 с.
- 64. Мазепа Іван Степанович**// Українська радянська енциклопедія / АН УРСР; Редкол.: М.П.Бажан (гол. ред.), О.І.Білецький, І.К.Білодід. - К.: Акад. наук УРСР, [1960] - Т. 8: Лань-Машення. - 1962. - С. 389-390.
- 65. Мазепа Іван Степанович** //Шудря Микола. Лицарі булави: Розповіді про українських гетьманів/ Микола Шудря; худ. : Сергій Якутович. - К.: Велес, 2008. - 140-148. - (Сер. "Культурна спадщина України")
- 66. Мазепа Іван Степанович** (бл.1640-1709) – гетьман Лівобережної України//Шаров Ігор Федорович. 100 видатних імен України / Ігор Шаров. - К.: Вид. дім "Альтернативи", 1999. - 241-245.
- 67. Мазепа Іван Степанович**// Большая советская энциклопедия: В 65 т. / Гл. ред. О.Ю. Шмидт, зам. глав. ред. Ф.Н. Петров. - М. : Сов. энциклопедия, 1926 - 1947 Т. 37 : Лилль - Маммалогия. - 1938. - С.695.
- 68. Мазепа Іван Степанович**// Большая советская энциклопедия: В 30 т. / Гл. ред.А.М. Прохоров. - 3-е изд. - М.: Сов. энциклопедия, 1971- Т. 15. - 1974. - С. 212.
- 69. Мазепа Іван Степанович**// Советская историческая энциклопедия: В 12 т./ Гл. ред. Е.М. Жуков.- М.: Сов. энциклопедия, 1961- Т. 8. - 1965. - С. 907.
- 70. Мазепа Іван Степанович**// 100 знаменитых людей Украины / Валентина Скляренко, Татьяна Харченко, Оксана Очкурова, Ирина Рудычева. - Харьков: Фолио, 2005. - С. 283-288.: портр. - (Сер. "100 знаменитых")
- 71. Мазепа Іван Сепанович** //Вагман, Илья Яковлевич. 100 знаменитых полководцев/ Илья Вагман, Валентина Мац, Алина Зиолковская. - Харьков: Фолио, 2002. - С. 235-241.: портр. - (Сер. "100 знаменитых")
- 72. Мазепа-Колодинська Магдаліна.** В чернецтві – Марія Магдаліна //Геник Степан. 150 видатних українок: довідникове видання/ Степан Геник. - Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2003. - С. 129.
- 73. Мазепа-Калєдинський (Іван Степанович)**//Энциклопедический словарь / Под ред. К.К. Арсеньева, Ф.Ф. Петрушевского; издатели Ф.А. Брокгауз, И.А. Ефрон. - СПб.: Типо-литогр. И.А. Ефрона, 1890 - 1907 Т.18. Кн.35. Лопари - Малолетние преступники. - 1896. - с.358-359.

74. Мазепина книга / Нац. Академія Наук України, Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського, Чернігівський історичний музей ім. В. В. Тарновського, Канадський ін-т українських студій Альбертського ун-ту, Сіверський ін-т регіональних досліджень; укл. Ігор Ситий. - Чернігів: ЦНТЕІ, 2005. - 524,[2] с. - Показч. с. 442-513.

75. Маланюк, Євген. Illustrssimus Dominus Mazera (ясновельможний пан Мазепа) - тло і постать / Євген Маланюк, Микола Андрусак. Гетьман Іван Мазепа як культурний діяч / Микола Андрусак; іл. : Володимир Харченко. - К.: Обереги, 1991. - 46 с.: іл. - Бібліогр. в прим. с.41-44

76. Малиновский А. Полтавское сражение 1709//Советская историческая энциклопедия: В 12-ти т./ Гл. ред. Е.М. Жуков.- М.Сов. энциклопедия, 1961-**Т. 11.** - 1964. - С. 288-290; ил.

77. Маркевич, Николай Андреевич. История Малороссии/ Николай Андреевич Маркевич; Изд. книгопрод. О. И. Хрусталева. - М.: В тип. А. Семена . - 1842

Т. 2: Период 5-6: От смерти Хмельницкого до падения Мазепы - От падения Мазепы до последних дней Малороссии: 1657-1793. - 1842. - 673, XVI с

78. Маркевич О. Полтавська битва 1709 //Українська радянська енциклопедія / АН УРСР; Редкол.: М.П.Бажан (гол. ред.), О.І.Білецький, І.К.Білодід. - К. : Акад. наук УРСР, [1960] **Т.11.** - 1963. - С. 348; іл.

79. Мацьків Т. Чи Мазепа справді запросив Карла XII в 1708 році // Збірник на пошану проф. д-ра Олександра Оглоблина / Відп. ред. В.Омельченко. Нью-Йорк: Українська Вільна Академія Наук у США, 1977. С. 329-340.

80. Мацьків, Теодор. Гетьман Іван Мазепа в західноєвропейських джерелах 1687-1709 / Теодор Мацьків; з передмовою Любомира Винара; Укр. Вільний Ун-т. - Мюнхен, 1988. - 286 с. - (Сер. "Монографії"; Ч. 45)

81. Мацьків, Теодор. Гетьман Іван Мазепа в західноєвропейських джерелах 1687-1709 / Теодор Мацьків; укл. Віра Кошова, ред. Наталя Черкашенка; НАНУ, Ін-т укр. археографії, Український Вільний Університет. - 2-е вид., доп.. - К.; Полтава, 1995. - 311,[1] с. - Бібліогр.: с. 192-195

82. Мельничук, Георгій. 1000 незабутніх імен України/ Георгій Мельничук; худ. Ю. А. Демидьонко. - К.: Школа, 2005. - 283,[1] с.: іл. - (Сер. "1000")

83. Меріме, Проспер. Українські козаки та їхні останні гетьмани// Боплан, Гійом Ле Вассер Опис України. Українські козаки та їхні останні гетьмани. Богдан Хмельницький / Проспер Меріме; пер. з фр., приміт. та передм. Я.Кравця. - Львів: Каменяр, 1990. - 300,[2] с. : іл.

84. Мицик, Юрій. Іван Мазепа/ Юрій Мицик. - К.: ПП Наталія Брехуненко, 2007. - 69,[2] с.: іл, портр. - (Сер. "Великі українці"). - (Сер. "Про Україну з гонором і гумором. Годі скиглити! Шануймося!"). - Бібліогр.: с. 71.

85. Мицик Ю.А. Мазепа Іван Степанович //Українське козацтво / НДІ козацтва при Запоріж. держ. ун-ті; Редкол.: Ф.Г.Турченко, С.Р.Лях, С.Ф. Плещкий та ін. - К. : Генеза; Запоріжжя:

Прем'єр, 2002. - с.303-304 с. : іл.

86. Оглоблин, Олександр. Гетьман Іван Мазепа та його доба / Олександр Оглоблин; ред. Любомир Винар; упор.: Ігор Гирич, Алла Атаманенко; Укр. істор. т-во; Укр. Вільна АН у США; Укр. Амер. Асоціація Ун-ських Професорів та ін. - 2-е вид., доп. - Нью-Йорк ; Київ : [б.в.], 2001. - 461,[1] с. : портр. - Бібліогр.: с. 426-443. Показч. імен с. 444-461.

87. Оглоблин, Олександр. Україна в часи Петра I / Олександр Оглоблин - К.: АН СРСР, 1939. - 58 с.

88. Павленко, Николай Иванович. Петр Великий / Н. И. Павленко. - М. : Мысль, 1990. - 591,[1] с., [40] л. ил. ; 24 см. - (Библиотечная серия). - Библиогр. в примеч.: с. 562-580. - Указ. имен: с. 581-591. Измена Мазепы. - С. 261-291.

89. Павленко, Сергій Олегович. Іван Мазепа/ Сергій Павленко; ред. Валерій Смолій, худ. оформ. С. І. Чуєва. - К.: Альтернативи, 2003. - 414,[1] с.: іл, портр, фото. - (Сер. "Особистість і доба")

90. Павленко, Сергій Олегович. Іван Мазепа як будівничий української культури / Сергій Павленко; ред. Ю. Г. Попсуєнко. - К.: Вид. дім "КМ Академія", 2005. - 300,[3] с.: іл. - Бібліогр.: с. 180-238

91. Павленко, Сергій Олегович. Загибель Батурина 2 листопада 1708 р./ Сергій Павленко. - 2-ге вид. - К.: Вид. дім "КМ Академія", 2008. - 265,[2] с.: іл. - Бібліогр.: с. 259-265 і в підрядк. прим.

92. Павленко, Сергій Олегович. Оточення гетьмана Мазепи: соратники та прибічники / Сергій Павленко; ред. Ю. Г. Попсуєнко. - К. : Вид. дім "КМ Академія", 2005. - 601,[3] с. : іл. - (Сер. "Особистість і доба"). - Бібліогр.: с. 596.

93. Пасічник, Михайло Степанович. Історія України. Державницькі процеси, розвиток культури та політичні перспективи/ Михайло Пасічник. - 2-ге вид., стереотипне. - К. : Знання, 2006. - 735, [1] с. - Бібліогр. в кінці глав.

94. Полтава: К 250-летию Полтавского сражения. - М.: Изд-во АН СССР, 1959. - 455 с. (див. імен. показч.)

95. Полтавська битва та її наслідки для українців //Гуржій, Олександр Іванович. Сто великих постатей і подій козацької України/ Олександр Гуржій, Тарас Чухліб. - К.: Арій, 2008. - С.309-312: іл. - (Сер. "100 великих")

96. Полонська-Василенко Н. Іван Мазепа-Коледенський // Полонська-Василенко Н. Історія України: В 2-х т. Т.1.- К.,1992.- С.53-61.

97. Радишевський, Ростислав. Іван Мазепа в сарматсько-роксоланському вимірі високого бароко / Ростислав Радишевський, Володимир Свербигуз; Міжнародна школа україністики національної Академії Наук України. - К.: Просвіта, 2006. - 551 с.: іл. - Бібліогр.: с. 522-551.

98. Рєснт, Олександр Петрович. Усі гетьмани України: Легенди. Міфи. Біографії/ Олександр Рєснт, Ігор Коляда; худож.-оформлювач А. С. Ленчик. - Х.: Фоліо, 2007. - 414,[1] с. - (Сер. "Історичне досьє"). - Бібліогр.: с. 413

- 99. Свєрбигуз, Володимир.** Батурич. До гєнези українського самодєржавства/ Володимир Свєрбигуз. - К.: Видавничий дїм "Києво-Могилянська академїя", 2008. - 85,[2] с.: іл.
- 100. Сїчинський, Володимир.** Іван Мазєпа: Людина і меценат / Володимир Сїчинський. - 2-є вид. - Нью-Йорк, 1959. - 52,[4] с.: іл. - Бїблїогр.: с.54-56
- 101. Сїчинський, Володимир.** Іван Мазєпа: Людина і меценат / Володимир Сїчинський. - Фїладельфїя: Америка, 1951. - 52,[4] с.: іл. - Бїблїогр.: с.54-56
- 102. Сїчинський, Володимир.** Чужинцї про Україну / Володимир Сїчинський. - Львїв: Слово, 1991. - 96 с. - Б. ц.Доба Мазєпи - с. 36-49. надруковано за виданням: Сїчинський В. Чужинцї про Україну.- Авгсбург, 1946.
- 103. Слабошпицький, Михайло Федотович.** Українські меценати: Нариси з історїї української культури/ Михайло Слабошпицький. - К.: Вид-во М.П.Коць: Ярославїв Вал, 2001. - 324,[3] с.: портр, іл.
- 104. Смолїй В.А.** З думою про Україну (Іван Мазєпа) // Українська ідея: перші рєчники / Наук. рєд. А.І.Погрєбняк. К.: АН України. Ін-т національних вїдносин і полїтологїї; Т-во «Знання» України, 1994. - С. 47-62.
- 105. Смолїй В.А.** Іван Мазєпа // Історїя України в особах ІХ-ХVІІІ ст. - К.: Вид-во «Україна», 1993.- С. 327-338.
- 106. Соловьєв, Сергєй Михайлович.** Чтєния и рассказы по истории России / Сергєй Михайлович Соловьєв; сост. Сергєй Сергєєвич Дмитрїєв; изд. подгот. С.С.Дмитрїєв. - М.: Правда, 1989. - 765,[2] с.: илМазєпа – С. 604-616.
- 107. Становлення української державностї в ХVІІ ст.: Богдан Хмельницький та його спадкоємцї /** Микола Бушин, Володимир Коваль, Микола Дмитрєнко, Лєся Горєнко. - К.: Вища школа, 1998. - 269,[2] с.: іл, портр. - Іменний показч. с. 262-264; Географ. показч. с. 265-270
- 108. Сто видатних українцїв /** Н. В. Астаєнко, О. К. Барашкова, А. В. Дарїбогова та ін. - К.: Вид-во "Арїй", 2006. - 495 с.: портр. - (Сер. "Сто великих")
- 109. Субтельний, Орєст.** Мазєпинцї: Український сєпаратизм на початку ХVІІІ ст.: Пер. з англ. / Орєст Субтельний. - К.: Либїдь, 1994. - 240 с.
- 110. Суперєчливі моменти історїї України і Росїї /** Павло Остаєнко, Юлїя Боковїкова. - Харків: Торсїнг плус, 2008. - 383,[1] с. - (Сер. "Іду на урок"). - Бїблїогр. в кїнци розд.
- 111. Тарлє, Евгєний Викторovich.** Сочинєния: В 12 т. / Евгєний Тарлє; АН ССРСР; Рєдкол.: А.С.Ерусалимский (гл. рєд.) и др. - М.: Изд-во АН ССРСР, 1957-Т. 10 / Рєд. Б.Б.Кафєнгауз и др. - 1959. - 877,[1] с.: 1 л. портр., 3 л. карт. - Указ. имен: с.864-875.
- 112. Тисяча рєкїв української суспїльно-полїтичної думки: У 9 т./** Рєдкол. Тарас Гунчак (гол. рєд.) та ін., Упоряд. і примїт. Оксана Слїпушко, Авт. передм. Оксана Слїпушко, Василь Ярєменко. - К.: Днїпро. - 2001
Т. 3. Кн.2: (Остання чвєрть ХVІІ - початок ХVІІІ ст.)/ Рєд. Косєнко, Юрїй. - 2001. - 572,[2] с. - Імен. показч.: с.485-49.

113. Федорук, Ярослав. Історія України в життєписах князів та гетьманів: Посібник для учнів/ Ярослав Федорук. - Тернопіль: Навчальна книга, 1999. - 79 с. - (Бібліотека учня). - Бібліогр.: с.77-78.

114. Флоровский А.В. Об архиве Карла XII под Полтавой // Полтавская победа: из истории международных отношений накануне и после Полтавы /Ред. М.Б.Греков, В.Д.Королюк. - М.: Изд-во Академии наук СССР, 1959. - С.236 -244.

115. Хижняк, Зоя. Мати гетьмана Марія Магдалена Мазепина//Українки в історії/ За заг. ред. В. Борисенко. - К.: Либідь, 2004. - С.52-56: кол. іл.

116. Хоткевич, Гнат Мартинович. Два гетьмани / Гнат Хоткевич. - К.: Дніпро, 1991. - 105, [2] с.: іл

117. Шевчук, Валерій Олександрович. Козацька держава: Етюди до історії українського державотворення/ Валерій Шевчук. - К.: Абрис, 1995. - 389 с.: іл.

118. Шевчук, Валерій Олександрович. Козацька держава як ідея в системі суспільно-політичного мислення XVI-XVIII ст.: У 2 кн. / Валерій Шевчук. - К. : Грамота, 2007 - Кн. 1. - 2007. - 717,[1] с.: іл., портр.

119. Шутой В. Народна війна на Україні проти шведських загарбників у 1708 - 1709 рр. - К.: Держлітвидав, 1951. - 237 с.

120. Яворницький, Дмитро Іванович. Історія запорозьких козаків [Текст]: в 3 т./ Дмитро Іванович Яворницький; пер. з рос. І.Сваника. - Львів : Світ, 1990 (див. імен. покажч.).

2. Періодичні видання

121. А. Л. На ком был женат Мазепа/ А. Л. //Киевская старина. - 1888. - № 5 . - С. 43-45

122. Андреев И. Мазепа: Герой или изменник? / И.Андреев //Знание - сила. - 2001. - № 4. - С. 119-127

123. Андреевский М. А. Предложение гетмана Мазепы киевскому войту и магистрату 1703 года: (О неутеснении причта и прихожан Успенской церкви г. Киева)/ М. А. Андреевский //Киевская старина. - 1884. - № 9 . - С. 132-136

124. Андрусишин Г. Дорогою Івана Мазепи/ Г.Андрусишин // Освіта. - 2002. - № 21. - С. 6-7

125. Апанович О. Гетьман Мазепа – будівничий української культури // Слово і час.- 1995.- № 3.- С.85-89.

126. Апанович О. Іван Мазепа – зиждитель храмів і скарбів духовних // Людина і світ.- 1994.- № 8.- С.2.

127. Апанович О. Я. Іван Мазепа // Українська газета.- 1994. - № 7. - С.5.

128. Апанович О. Я. Іван Мазепа: Автобіографія гетьмана України // Українська газета.- 1994.-№ 8.- С.6.

129. Астаф'єв, Олександр. Богдан Лепкий: хай святиться ім'я Мазепи/ О. Астаф'єв

//Вітчизна. - 2002. - № 11-12 . - С. 129-130

130. Бабух В. Як Петро I ловив на Буковині Мазепу з Карлом XII/ В.Бабух //Голос України. - 2001. - 9 листопада. - С. 8

131. Барвінський О. Іван Мазепа // Друг читача.- 1991.- 23 жовтня.

132. Белей Н. Саме той: Іван Мазепа (літературне дослідження): Урок додаткового читання / Н. Белей //Зарубіжна література в навчальних закладах. - 2003. - № 7. - С. 17-27

133. Березин, Владимир. И что ж осталось от сильных, гордых сих мужей? История шведов под Полтавой/ Владимир Березин //Книжное обозрение. - 2007. - № 18-19. - С. 11

134. Біднов В. Церковна Анафема на Івана Мазепу // Старожитності. - 1993.- № 4.- С.28-30.

135. Бобрыкин С. Г. Письмо гетмана Мазепы к С. П. Неплюеву. 1705 г./ С. Г. Бобрыкин //Русская старина. - 1875. - № 4. - С. 627

136. Богун І. Дар гетьмана Мазепи // Наша Віра – 1993.- № 17-18.- С.7.

137. Брязгунов Ю. 350-річчя І.Мазепи: повернення до цивілізації // Молодь України.- 1994.- 5 квітня.

138. Бузина, Олесь. Мазепа - наш самий знаменитий зрадник/ Олесь Бузина // Сьогодні. - 2007. - 31 марта. - С. 12-13: фото.кол.

139. Бузина, Олесь. Последняя осень Мазепы/ Олесь Бузина //Сегодня. - 2008. - 6 сентября. - С. 8-9: фото

140. Бузина, Олесь. Семь чудес биографии Мазепы/ Олесь Бузина //Сегодня. - 2006. - 30 августа. - С. 6

141. Быченкова Л. «Одна любовь души моей»: История любви Матрены Кочубей, возлюбленной гетмана Мазепы // Крестьянка. - 1993.- № 5.- С.16-19.

142. Безручко Олександр. Іван Мазепа у просторі сучасного українського кіновиробництва/ О. Безручко //Сучасність. - 2003. - № 3. - С. 115-129

143. В.Д. Молдавские сведения о месте погребения и могиле Мазепы/ В. Д. //Киевская старина. - 1885. - № 7 . - С. 501-505

144. Величенко, Степан. Два шляхи в історії: [Мазепа Іван] [Рік Мазепи]/ Степан Величенко //День. - 2008. - 25 жовтня. - С. 7

145. Вишневський Г. Мазепа: Історія життя і зради// Наука і суспільство.- 1985. - № 9. - С. 110-113.

146. Вінтоняк О. Анафема на гетьмана Мазепу // Україна.- 1994.- № 4.- С.26-28.

147. Вінтоняк О. Анафема на гетьмана Мазепу // Дніпро.- 1990.- № 8.- С.110-113.

148. Войцеховський, Юрій. Змалювати Мазепу, або У загінку завдань шкільної історичної

освіти / Войцеховський Ю // Історія в школі. - 2006 . № 7-8. - С. 32-38

149. Воль Мазепы //Киевская старина. - 1884. - № 12 . - С. 658-672.

150. Востоков А. Посольство Шакловитого к Мазепе в 1688 г.// Киевская старина. – 1890. –Т. XXIX. – С. 199-226.

151. Гальонка, Олексій. Літературний театр у школі/ О. Гальонка //Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. - 2004. - № 2. - С. 111-114

152. Гетьман Іван Мазепа // Поріг.- 1993.- № 2.- С.35-40.

153. Гетманское представительство при русском дворе// Киевская старина. – 1883. – Т. VII. – С. 317-320.

154. Голобуцький В. Гетьман Мазепа і запорізькі козаки // Рідна школа.- 1993.- № 3.- С.31-38.

155. Горак, Володимир. Доноси на гетьмана: 18 березня минає 357 років з дня народження українського гетьмана Івана Мазепи/ Володимир Горак //Політика і культура. - 2001. - № 10. - С. 42-43

156. Горак Р. Крик Івана Мазепи// Дзвін.- 1991.- № 2. - С.91-107.

157. Горак В. Любовь Мазепы к дочери Кочубея стоила счастья первому и жизни второму.../ В.Горак //Сегодня. - 2001. - 4 июля. - С. 11

158. Горак, Володимир. Таємний план українського гетьмана: До 365-річчя з дня народження Івана Мазепи/ Володимир Горак //Політика і культура. - 2004. - № 9. - С. 33-34

159. Горобець В. Гетьман Іван Мазепа: життя "за" і "проти" царя/ В. Горобець //День. - 2003. - 6 червня. - С. 8

160. Грипась, Володимир. Задля піднесення України: Іван Мазепа/ Володимир Грипась //День. - 2007. - 26 січня. - С. 8

161. Дабижа А. К рисунку (Дар гетмана Мазепы гробу Господню/ А. Дабижа //Киевская старина. - 1890. - № 4 . - С. 316-320

162. Дабижа А. Мазепа - князь и его шляхетский и княжеский гербы/ А. Дабижа //Киевская старина. - 1885. - № 12 . - С. 715-718

163. Даниленко С. Як вони перекручують історію: Правда про уніатство// Людина і світ. - 1975. - № 8. - С. 49-53.

164. Демська-Будзуляк, Леся. Культурний феномен Івана Мазепи/ Леся Демська-Будзуляк //Літературна Україна. - 2006. - 14 вересня. - С. 6

165. Десятков Д. Повстання гетьмана Івана Мазепи. Урок-дискусія/ Д. Десятков //Історія та правознавство. - 2008. - № 12. - С. 18-22: фото

166. Дзюбенко Н. Скарби гетьмана // Голос України.- 1991.- 4 січня.

- 167. Дневник военных действий русской армии под Полтавой** //Український історичний журнал. - 1991. - № 2.- С.102-107.
- 168. Добірка статей присвячених гетьману Івану Мазепі** //Українська мова та література. - 1999. - № 42. - С. 6-9
- 169. Донцов Д.** Гетьман Мазепа в західноєвропейській культурі // Дивослово – 1994.- № 7.- С.5.
- 170. Дорош, Євген.** Тактика "випаленої землі"/ Євген Дорош //Пенсійний кур'єр. - 2008. - 14 листопада. - С. 14: фото
- 171. Дядиченко В.** Петро I і Україна// Український історичний журнал. - 1972. - № 6.- С.54-63.
- 172. Дядиченко В.** Ще раз про Петра і Україну// Український історичний журнал.- 1973.- №1. с.159-160.
- 173. Евсеєва В.** В 75 лет Гете влюбился, как юноша, а Мазепе даже враги делали комплименты, называя "старым Макбетом"/ В. Евсеєва // Сегодня. - 2003. - 17 ноябрь. - С. 11
- 174. Ємченко О.** Тріумф і драма Івана Мазепи/ О.Ємченко //Наука і суспільство. - 1999. - № 10-12. - С. 25-26
- 175. Єнсен А.** Мазепа: Україна та епоха Карла XII: Історичні картини /Переклад зі шведської Н.Іванчук; наук. ред. Б.Якимовича// Вітчизна. - 1991.- №10.- 101-148; № 11. - С. 134-154.- Післямова: Якимович Б. Альфред Єнсен та його "Мазепа"/Вітчизна. - 1991. - № 11.- С. 154-159.
- 176. Жниво Національної волі Іван Степанович Мазепа: близько 1640 року - 1709 року** //Слово Просвіти. - 2001. - 20 липня. - С. 12-13
- 177. Жуковський А.** Гетьман Іван Мазепа в оцінці Михайла Грушевського/ А.Жуковський //Український історичний журнал. - 1999. - № 6. - С. 134-145. - Бібліограф.: 58 назв.
- 178. За волю та державність: До 365-річчя від дня народження І. С. Мазепи/ О.В. Булгак** //Календар знаменних і пам'ятних дат. - 2004. - I квартал. - С.88-94: фото. - Бібліогр.: 29 назв.
- 179. Заблоцький Ю.** Що розповіла знахідка: Лист царя Петра I до гетьмана Івана Мазепи про справу полковника Міклашевського // Старожитності. - 1993.- № 5-6. -С.14-16.
- 180. Забочень М.** Портрети гетьмана в рамках різних режимів // Український вчений.- 1994.- № 3.
- 181. Замлинський В.** Стисла хронологія українських гетьманів // Київська старовина. - 1993. - № 5. - С. 90-91.
- 182. Здибко В.** Заповіт Івана Мазепи/ В.Здибко //Україна. - 1999. - № 10. - С. 48-50

- 183. Змієвський, Станіслав.** Іван Мазепа:... не в один гуж тягнуть/ Станіслав Змієвський //Культура і життя. - 2007. - 16 січня. - С. 3
- 184. Іванко А.** Культурницька політика І. Мазепи в українській історіографії/ А. Іванко //Історія України. - 2003. - № 37. - С. 1-7
- 185. Ігнатович Е.** Гетьман України Іван Мазепа // Урядовий кур'єр – 1993. - 5 серпня.
- 186. К родословной гетмана Ивана Мазепы** //Киевская старина. - 1886. - № 12 . - С. 757-759
- 187. Казак Григорий Шишкевич.** 1708. (Сообщ. А.Шишкевич).// Русская старина.- 1876. - Кн. XI. - С. 624-625.
- 188. Каманин И.** Мазепа и его "прекрасная Елена"/ И. Каманин //Киевская старина. - 1886. - № 11. - С. 522-535
- 189. Кардашинская С.** Иван Мазепа/ С.Кардашинская //Нова генерація. - 1999. - 13 ноябрь. - С. 11
- 190. Карлійчук, Людмила.** Розвиток учнівської творчості на уроках історії засобами образотворчого мистецтва (на прикладі учнівського проекту "Історико-художній портрет Івана Мазепи")/ Карлійчук Л. //Історія в школі. - 2006 . - № 7-8. - С. 27-31. - Бібліогр.: 5 назв.
- 191. Карпенко І.** У пошуках паперів гетьмана Івана Мазепи/ І. Карпенко //Українська культура. - 2004. - № 8. - С. 16
- 192. Качиновський І.** Мазепа в італійській енциклопедії Бомп'янці // Всесвіт.- 1997.- № 3.- С.174-176.
- 193. Килимник Ю.** Жива книга про гетьмана: [Мазепа Іван], [Рік Мазепи]/ Ю. Килимник //День. - 2009. - 29 січня. - С. 6
- 194. Кирилюк В.** Славетному синові // Літературна Україна. – 1994.- 10 листопада.- С.1.
- Про відкриття пам'ятника гетьману Івану Мазепі.
- 195. Ковалевська О.О.** Зняття анафеми з Івана Мазепи: історія питання та сутність реалій / О. О. Ковалевська //Історія та правознавство. - 2008. - № 11. - С. 4-6
- 196. Ковалевська, Ольга.** Іван Мазепа у запитаннях та відповідях/ Ольга Ковалевська //Історія України. - 2008. - № 39. - С. 22-24
- 197. Ковалевська, Ольга.** Це право належить нам: Мазепа Іван/ Ольга Ковалевська //День. - 2007. - 26 жовтня. - С. 8
- 198. Ковтун Ю.** Іван Мазепа: оправдан историей/ Ю.Ковтун //Зеркало недели. - 2001. - 23 августа. - С. 28
- 199. Кононенко, Василь.** Іван Мазепа та Петро І: до реставрації знань про українського гетьмана та його оточення: Рік Мазепи/ Василь Кононенко //День. - 2008. - 28 листопада. - С. 8
- 200. Кононенко, Василь.** "Очі всіх на тебе уповають": [Мазепа Іван], [Рік Мазепи]/ Василь

Кононенко //День. - 2009. - 31 січня. - С. 7

201. Косничук Э. Гетман Иван Мазепа умер в Киеве под чужим именем?/ Э.Косничук //Факты и комментарии. - 2001. - 7 апреля. - С. 8

202. Костомаров Н. Мазепа //Український історичний журнал.- 1988.- № 11.- С.138-152; № 12.- С.124-140;1989.- № 1. - С.129-144; № 2 – С.137-152; № 4.- С.126-142; № 5.- С.128-140; № 6.- С.130-138; № 7.- С.134-143; № 9.- С.136-147;1990.- № 1.- С.122-135; № 3.- С.138-149; № 4.- С.126-141; № 10.- С.148-158; № 11.- С.137-145.

203. Костомаров М. Мазепинцы: Историческое наследие // Український історичний журнал.- 1991.- № 2.- С. 130-138.

204. Котляр М. Микола Іванович Костомаров і його життєпис політичного авантюриста // Український історичний журнал. - 1988. - № 8. - С.134-140.

205. Красильникова, Ганна. Гетьман Іван Мазепа - зрадник чи народний герой? Позакласний захід, присвячений 300-річчю укладення українсько-шведського союзу/ Ганна Красильникова //Історія України. - 2008. - № 39. - С. 16-21

206. Кропива П. Мотрона, Марія...: Про Мазепу та Мотрону Кочубей // Радянська жінка.- 1991.- № 1.- С. 4-5.

207. Кропива П. То де ж могила Мазепи? // Демократична Україна.- 1991.- 23 листопада.

208. Кулаковський В. Участь міського населення Лівобережної України в боротьбі з шведськими інтервентами в 1708-1709 рр.// Український історичний журнал. - 1969. - № 6. -С. 138-142

209. Кучеренко М. "Очі можуть ранити з портрета...": Про Івана Мазепу, Марію Кочубеївну. / М. Кучеренко //Слово Просвіти. - 2003. - 13-19 серпня. - С. 13.

210. Лазаревский Ал. Заметки о Мазепе: По поводу книги Ф. М. Уманца "Гетман Мазепа "/ Ал. Лазаревский //Киевская старина. - 1898. - № 4 . - С. 132-167

211. Лазаревский Ал. Судьба наследства полковника Искры, казненного Мазепой/ Ал. Лазаревский //Киевская старина. - 1898. - № 4 . - С. 519-520.

212. Литвин М. Могутній дух Мазепи // Рідна школа. - 1994.- № 8.- С.10.

213. Литвиненко Т. "Прокленуть мене нині, але завтра благословити стануть"/ Т.Литвиненко //Дивослово. - 1998. - № 9. - С. 11-13

214. Листки из записной книжки «Русской старины»: Из семейных бумаг С.Г.Боборыкина. Письмо гетмана И.С.Мазепы к С.П.Неплюеву// Русская старина.- 1875.- Т. XII. – С. 627-628.

215. Листки из записной книжки «Русской старины»: Универсал гетьмана Мазепы. 1704 г. [Сообщил Н.В.Губерти] // Русская старина.- 1876.- Т. XI. – С. 623.

216. Лобачев, Валерий. Мазепа: Лики истории/ Валерий Лобачев //Наука и религия. - 2002. - № 10. - С. 16-18; Наука и религия. - 2002. - № 11. - С. 15-17

- 217. Лобачев, Валерий.** Старые герои нового времени: (Иван Мазепа)/ Валерий Лобачев //Наука и религия. - 2008. - № 7. - С. 2-6: ил.
- 218. Лупак, Наталія.** Тріумф чи трагедія Івана Мазепи?/ Наталія Лупак //Мандрівець. - 2003. - № 2. - С. 27-32. - Бібліогр.: 7 назв.
- 219. Лучицкий Н.** Гетман Мазепа и Остерские общие земли// Киевская старина. - 1982. - С. 110-118.
- 220. Мазепа та інші** //Слово Просвіти.- 1996.- Листопад.- Ч.ІІ. -С.20.
- 221. Макаров А.** Мазепа – будівничий // Голос України.- 1991.- № 7.- С.11.
- 222. Маланюк Є.** Тіло і постать: Про гетьмана І.Мазепу // Всесвіт.- 1992.- № 1-2. - С.4-5, 83-89.
- 223. Марочкін В.** Гірка чаша Івана Мазепи// Україна. - 1989. - № 25. - С. 14-16; іл.
- 224. Матівос Ю.** «Мое серденько, мій квіте ясний рожаний...»: Любовні походеньки І. Мазепи // Забава.- 1997.- № 1. - С.5.
- 225. Мацьків, Теодор.** Князь Іван Мазепа – гетьман України (1639-1709)// Український історик.-1979. – Т. XVI. – Ч.1-4 (61-64). - С.55-68.
- 226. Мацьків Т.** Справа княжого титулу гетьмана Івана Мазепи // Київська старовина.- 1993.- № 6.- С.100-102
- 227. Мезенцев, Володимир.** Розкопки Батурина-столиці Гетьмана Івана Мазепи у 2006 році/ Володимир Мезенцев //Музеї України. - 2007. - № 2-3. - С. 6-8
- 228. Мезенцев, Володимир.** Скарби гетьмана Мазепи/ В. Мезенцев //Політика і час. - 2007. - № 3. - С. 57-59
- 229. Мельник Л.Г.** Гетьман Іван Мазепа і правобережна козаччина/ Л.Г. Мельник //Вісник Київського університету імені Т.Шевченка. - 1999. - Вип. 47. - С. 4-6
- 230. Мельничук Г.** Таємний задум Івана Мазепи/ Г.Мельничук //День. - 1999. - 13 серпня. - С. 8
- 231. "Ми стоїмо тепер, братіє, між двома проваллями...":** [Мазепа Іван] [Рік Мазепи] //День. - 2008. - 2 лютого. - С. 1,2
- 232. Милорадович.** Грамота Петра І черниговському архієпископу Іоанну Максимовичу: (Об измене Мазепы и избрании нового гетмана)/ Милорадович. //Киевская старина. - 1884. - № 8. - С. 747-748
- 233. Мироненко О.** Вітчизняний конституціоналізм від І.Мазепи до К.Розумовського (1687-1764)/ О.Мироненко // Вісник Академії правових наук України. - 2000. - № 1. - С. 82-99
- 234. Михайлова Н.** Слава и проклятие Ивана Мазепы/ Н.Михайлова //Мир денег. - 1999. - № 8-9. - С. 56-59

- 235. Мицик, Юрій.** Вшановуючи Мазепу та Карла XII/ Юрій Мицик //Наука і суспільство. - 2002. - № 5-6. - С. 37-39
- 236. Мицик, Юрій.** Гетьман Іван Мазепа як покровитель Православної Церкви/ Юрій Мицик // Віра. - 2008. - № 3. - С. 18-24: іл.
- 237. Мокренко А.** Душа гетьмана // Культура і життя.- 1990.- 14 жовтня.
- 238. Молчановский Н.** Несколько данных о смерти и наследстве Мазепы/ Н. Молчановский //Киевская старина. - 1903. - № 1 . - С. 91-101
- 239. Настенко Л.** Герб Івана Мазепи - літургійний символ його долі/ Л.Настенко // Історія України. - 2001. - № 25-26. - С. 8
- 240. Науменко В.** Стефан Яворский в двойной роли хвалителя и обличителя Мазепы/ В. Науменко //Киевская старина. - 1885. - № 9. - С. 172-175
- 241. Неврлий М.** «Козацький геній» Іван Мазепа // Літературна Україна.- 1997.- 17 квітня. -С.7.
- 242. Низовий І.** Не знайшлося притулку Мазепі // Тернопіль.- 1993.- № 1.- С.7
- 243. Низовский А.** Ненайденные сокровища гетьмана Мазепы/ А.Низовский // Вокруг света. - 2001. - № 1. - С. 4-7
- 244. Новотна В.** Роль гетьмана Мазепи в українській історії. Урок українознавства/ В. Новотна //Відкритий урок: розробки, технології, досвід. - 2006. - № 13-14. - С. 62-67. - Бібліогр.: 7 назв.
- 245. Оглоблин О.** Два портрети діячів Мазепинської Доби// Український історик. - 1972.- Ч. 3-4 (35-36). – С. 7-23.
- 246. Олексій Г.** Гетьман Іван Мазепа - великий син Української Церкви/ Г. Олексій //Православний вісник. - 2002. - № 11-12. - С. 39-53: портр
- 247. Особа в історії України** //Історія України. - 2003. - № 29-32. - С. 3-83
- 248. Охота І.** Гетьман Мазепа як предтеча сучасної української політики: Національний герой мав серед сучасників славу інтригана та ловеласа/ І.Охота //Політика і культура. - 2000. - № 42. - С. 31-33
- 249. Павленко С.** Анафемування Мазепи 2001 року?/ С.Павленко //Голос України. - 2001. - 19 травня. - С. 7
- 250. Павленко, Сергій.** "Без жодної політики, озьмітеся всі за руки...": Іван Мазепа/ Сергій Павленко //Урядовий кур'єр. - 2004. - 2 квітня. - С. 7
- 251. Павленко С.** Імпічмент Мазепи 1707 року, або Чому Василь Кочубей написав донос/ С.Павленко //Голос України. - 2001. - 23 червня. - С. 10
- 252. Павленко С.** Мазепа – наш земляк // Голос України. - 1994.- 28 травня.

- 253. Павленко С.** «Нікого на світі не любив так...»: Фатальне кохання Івана Мазепи // Голос України.- 1994.- 21 травня.
- 254. Павленко С.** Твоя правда, Іване Мазепо! // Голос України.- 1996.- 6 липня.
- 255. Павленко С.** Чи зраджував Мазепа короля Карла?/ С. Павленко //Голос України. - 2005. - 22 січня. - С. 7
- 256. Павленко, Сергій.** Штурм Батурина: нові подробиці та старі схеми: [Мазепа Іван] [Рік Мазепи]/ Сергій Павленко //День. - 2008. - 8 листопада. - С. 7
- 257. Панашенко В.В.** Шлях армії Карла XII на Україну (1709 р.)// Український історичний журнал. – 1991. - № 2. – с.107-111.
- 258. Панченко, Володимир.** Київ "Здає" Полтаву?: [Рік Мазепи]/ Володимир Панченко //День. - 2008. - 5 грудня. - С. 20
- 259. Петмок, Ігор.** Іван Мазепа - зрадник чи народний герой?/ Ігор Петмок //Шкільний світ. - 2008. - № 23-24. - С. 6-7
- 260. Пінчук С.** Іван Мазепа: До 350-річчя з дня народження // Українське слово. - 1994.- 24 листопада.
- 261. Пінчук Ю.М.** М.І. Костомаров і його твір “Мазепинці”// Український історичний журнал. - 1990.- № 8.- С. 130-133.
- Післямова до трилогії Б.Лепкого “Мазепа”.
- 262. Полюшко, Григорій.** Правда про Мазепу/ Григорій Полюшко //День. - 2007. - 22 грудня. - С. 6
- 263. Помста за любов: Василь Кочубей, Іван Мазепа** //Пенсія. - 2005. - № 4. - С. 44-49: фото.кол.
- 264. Пономарева, Олена.** Мазепа очима заходу/ Олена Пономарева //Слово Просвіти. - 2003. - 15-21 січня. - С. 10
- 265. Пуцко В.** Іван Мазепа і розвиток українського козацтва // Київська старовина.- 1995.- № 1.- С.98-105.
- 266. Путро, Олексій.** Літопис козацької слави: рецензія/ Олексій Путро //Літературна Україна. - 2005. - 17 лютого. - С. 6
- 267. Пчілка О.** Марія-Магдалина, мати гетьмана Мазепи // Літературна Україна. -1992.- 24 грудня.- С. 6
- 268. Резакевич К.** Про могилу Івана Мазепи // Київська старовина.- 1995.- № 3.- С.49.- 53.
- 269. Ричка В.** Таємниця могили Івана Мазепи // Наше слово.- 1994.- № 17, 48.
- 270. Ричка В.** То де ж знаходиться могила Івана Мазепи?/ В.Ричка //День. - 1999. - 10 грудня. - С. 8

- 271. Ричка В.** У пошуках поховання гетьмана: встановлення місця поховання Івана Мазепи // Київська старовина.- 1995.- № 3.- С.54-55.
- 272. Савченко С.** Мазепа – будівничий //Наука і суспільство.- 1991. - № 4. - С.44-46.
- 273. Савчук, Юрій.** Студії над прапором Івана Мазепи/ Юрій Савчук //Пам'ятки України: історія та культура. - 2008. - № 3. - С. 84-106
- 274. Самоук М.** Звитяга духу на синьому крилі// Вечірній Київ. – 1994. – 30 листопада.- С. 3.
Про відкриття пам'ятника гетьману Івану Мазепі.
- 275. Свербигуз В.** Велич і ганьба українського бомонду: Іван Мазепа/ В.Свербигуз //День. - 2001. - 24 лютого
- 276. Семененко О.** Спогади емігранта// Березіль. - 1991.- № 10. - С.124-127.
- 277. Сергійчук В.** Заради всієї України // Всесвіт – 1992.- № 1-2.- С.90-95.
- 278. Сироважський С.** Таким залишився Мазепа у пам'яті народу // Комуніст.- 1997.- № 37.- С.10.
- 279. Сікачина Т.** Достойний син свого народу: Іван Мазепа/ Т. Сікачина //Українська культура. - 2003. - № 8. - С. 4-6
- 280. Складень Мазепы** //Исторический вестник. - 1903. - № 7 . - С. 385
- 281. Скоробагатько С.** Прочитаймо знову ту славу...: До 200-річчя Полтавської трагедії/ Сергій Скоробагатько //Сільські вісті. - 1999. - 8 липня.
- 282. Смолій В.** Іван Мазепа: Особа в контексті часу // Віче.- 1994.- № 2.- С.111.
- 283. Соколов, Леонид.** Герой предателей и приспособленцев: Иван Мазепа/ Леонид Соколов //Русская правда. - 2004. - № 14. - С. 6.
- 284. Сотниченко В.** Тема: "Іван Мазепа та Пилип Орлик: пошук нових шляхів збереження української державності"/ В.Сотниченко //Історія в школі. - 2001. - № 3-4. - С. 22-26
- 285. Станіславський В. В.** Іван Мазепа в таборі Карла XII: турецький вектор дипломатичної діяльності/ В. В. Станіславський //Український історичний журнал. - 2008. - № 5. - С. 39-49
- 286. Стародуб Андрій (Не) знята анафема: Іван Мазепа/ Андрій Стародуб** //Людина і світ. - 2003. - № 1. - С. 14-22: портр
- 287. Стародуб Андрій Анафема гетьману Мазепе: факты известные и неизвестные/ Андрій Стародуб** //Зеркало недели. - 2003. - № 32. - С. 21: портр.
- 288. Старосільський М.** Дума пана гетьмана Мазепи // Літературна Україна. - 1996.- 4 квітня.
- 289. Стороженко А.** Замечательный универсал гетмана Мазепы/ А. Стороженко //Киевская старина. - 1892. - № 1. - С. 138 - 141

- 290. Ступак Ф.Я.** Добродійна діяльність гетьмана І. Мазепи/ Ф.Я. Ступак //Український історичний журнал. - 2005. - № 1. - С. 138-148
- 291. Субтельний О.** Порівняльний підхід у дослідженні постаті Мазепи// Український історичний журнал.- 1991.- № 2.- С.125-129.
- 292. Сулима М.** Драма про Івана Мазепу // Розбудова держави.- 1995.- № 11.- С.56.
- 293. Сюдюков І.** Воскресіння Івана Мазепи: Гетьман України очима Миколи Костомарова/ І.Сюдюков //День. - 2000. - 27 жовтня. - С. 8
- 294. Сюдюков, Ігор.** Дари Івана Мазепи: Великий гетьман як культуротворець: штрихи до портрета/ Ігор Сюдюков //День. - 2002. - 28 вересня. - С. 5
- 295. Сюдюков, Ігор.** Іван Мазепа без міфів та антиміфів: [Рік Мазепи]/ Ігор Сюдюков //День. - 2008. - 7 листопада. - С. 5
- 296. Сюдюков, Ігор.** Іван Мазепа на терезах вічності/ Ігор Сюдюков //День. - 2008. - 17 жовтня. - С. 6
- 297. Сюдюков, Ігор.** Іван Мазепа: етюд в кольорових тонах / Ігор Сюдюков //День. - 2008. - 22 лютого. - С. 6
- 298. Сюдюков, Ігор.** Іван Мазепа: початок: [Рік Мазепи]/ Ігор Сюдюков //День. - 2008. - 15 листопада. - С. 7
- 299. Сюдюков, Ігор.** Упокорення на крові: [Мазепа Іван] [Рік Мазепи]/ Ігор Сюдюков //День. - 2009. - 7 лютого. - С. 7
- 300. Таирова-Яковлева, Татяна.** Мазепа - великоросійський помещик, или Снова о Батуринском архиве/ Т. Таирова-Яковлева //Київська старовина. - 2008. - № 1. - С. 90 – 104
- 301. Тарасова О.** Жінки в житті Івана Мазепи: міф і реальність/ О.Тарасова //Дніпро. - 2001. - № 9-10 . - С. 129-132
- 302. Теліга О.** Він був паном життя у кожній ситуації: Вступне слово на Академію в честь І.Мазепи // Українська газета.- 1994.- 24 листопада.
- 303. Теліга О.** Вступне слово на академію в честь Івана Мазепи// Дніпро.- 1991. - № 3. - С.159-161.
- 304. Тетерина Д.** Іван Мазепа-патріот України/ Д.Тетерина //Самостійна Україна. - 1999. - Жовтень-листопад . - С. 29-34
- 305. Тихоша В. І.** Проект "Іван Мазепа в історії України"/ В. І. Тихоша //Вивчаємо українську мову та літературу. - 2009. - № 3. - С. 15-21
- 306. Тригуб, Віктор.** Знайдено "Батуринський архів" Мазепи!/ Віктор Тригуб //Музеї України. - 2007. - № 1. - С. 6-7
- 307. Тригуб, Віктор.** Знайдено нерозпаковані архіви Мазепи!/ Віктор Тригуб //Музеї України.

- 2007. - № 2-3. - С. 9

308. Тригуб, Віктор. Знайдено шаблю Мазепи!/ Віктор Тригуб //Музеї України. - 2007. - № 1. - С. 8

309. Тригуб, Віктор. Скарб Мазепи. Переяслав/ Віктор Тригуб //Музеї України. - 2007. - № 4. - С. 6-7

310. Тригуб, Віктор. Шабля Мазепи. Оригінал/ Віктор Тригуб //Музеї України. - 2007. - № 2-3. - С. 14-15

311. Тригуб, Віктор. Як ми шукали шаблю Мазепи/ Віктор Тригуб //Музеї України. - 2007. - № 2-3. - С. 12-13

312. Філоненко, Світлана. Невідомий Іван Мазепа: в пошуках історичної об'єктивності/ С. Філоненко //Віче. - 2008. - № 3. - С. 73-76: кол. іл.

313. Хведченя С. Гетьман Мазепа - фундатор київських храмів/ С.Хведченя //Народна творчість та етнографія. - 1997. - № 5-6. - С. 77-80

314. Хорунжий Ю. Український флот за Мазепи // Урядовий кур'єр.- 1993.- 11 грудня. С.6.

315. Хорунжий, Юрій. Мазепіана "Киевской старины"/ Ю. Хорунжий //Київ. - 2006. - № 12. - С. 151-157

316. Хоткевич Г. Гетьман Іван Мазепа // Україна.- 1991.- № 1.- С.2.; № 2.- С.26-29.

317. Цвілюк, Семен. Драма Полтави. Правда Мазепи і "правда" Петра: чи можна їх поєднати?/ Семен Цвілюк //День. - 2007. - 1 вересня. - С. 7: портр.

318. Чернецький, Євген. Як звали Мазепу козацьким звичасм?/ Євген Чернецький //Визвольний шлях. - 2004. - Кн. 2. - С.104-114.

319. Чернов, Анатолій. Сяйво чужої слави:(Іван Мазепа)/Анатолій Чернов//День. - 2009.- 21 березня. - С. 8.

320. Четыре документа к истории украинского казачества. «Список с перенятого письма вора Мазепы»// Киевская старина. – 1905.- № 5. – С. 234.

321. Чужакова П. Іван Мазепа здалеку і зблизька/ П. Чужакова //Рідна школа. - 2003. - № 5. - С. 64-65

322. Чухліб Т. Московський протекторат і зовнішня політика урядів І. Самойловича й І. Мазепи/ Т. Чухліб //Історія України. - 2003. - № 47. - С. 1-10: портр

323. Чухліб, Тарас. Мазепа завойовує Росію: Книжка про великого українського гетьмана стала справжньою сенсацією в Російській Федерації/ Тарас Чухліб //Літературна Україна. - 2008. - 5 червня. - С. 4: іл.

324. Шарварок О. «Собор Мазепин сяє, біліє...» або Чи вважав Тарас Шевченко гетьмана зрадником українського народу // Київ.- 1993.- № 3.- С.126-133.

325. Шах Т. «Собор Мазепин сяє, біліє...»: Кілька думок про гетьмана Мазепу // Молодь України.- 1994.- 11 травня.

326. Шевчук В. Визвольна акція Івана Мазепи та його система державотворення // Розбудова держави.- 1993.- № 2.- С.31-46.

327. Шляпкин И. Интересная надпись// Киевская старина. – 1890. - № 11. – С. 335.

328. Шиманов А. Предсмертная поземельная борьба Запорожья// Киевская старина. – 1883. – Т. VII. – С. 609-636.

329. Шудря Н. Іван Мазепа. Роки гетьманування:1687-1708 / Н.Шудря // Українська газета. - 1997. - 25 вересня

330. Шудря М. Історія державотворення в іменах/ М.Шудря //Українська культура. - 1999. - № 2. - С. 28-29

331. Щур, Едуард. Ідентифікація - річ непроста/ Едуард Щур //Наука і суспільство. - 2005. - № 1-2. - С.12

Відгук на книгу "Мазепа. Дослідження портретів гетьмана", підготовленої авторським колективом під керівництвом Л. К. Шендрика та О. В. Яновича.

332. Яковлева Т. Мазепа - гетьман: в поисках исторической объективности/ Т. Яковлева //Новая и новейшая история. - 2003. - № 4. - С. 45-64

333. Якубова, Тетяна. Військова діяльність гетьмана Івана Мазепи: (За даними історичної літератури Національної бібліотеки України імені В. Вернадського)/ Тетяна Якубова //Вісник Книжкової палати. - 2004. - № 4. - С. 37 - 39. - Бібліогр.: 14 назв.

334. Ясинчук, Леся. Архів Мазепи повернуть в Україну?/ Леся Ясинчук //Експрес. - 2008. - 21 лютого. - С. 17

3. Образ Мазепи в художній літературі та літературознавстві

335. Байрон, Джордж Гордон. Мазепа: Перекл. з англ. / Джордж Байрон; авт. передм. Н. Ю Жлуктенко, худ.-ілюст. Є. В. Вдовиченко. - Х.: Фоліо, 2005. - 477 с. : портр, іл. - (Б-ка світової літератури).

336. Байрон, Джордж Гордон. Полное собрание сочинений: В 1 томе, с портретом автора / Джордж Гордон Байрон; пер. с позднейшего, испр. и доп. англ. изд. К.Гумберта, А. Богаевской и Стальки; с биографическим очерком В.Чуйко и примеч. С.Терновского. - К.: СПб.: Харьков : Южно-Русское Книгоизд-во Ф.А.Йогансона, 1904. - 1246 с.: ил. Примеч.: с.1203-1246 (с. 774-788)

337. Байрон, Джордж Гордон. Полное собрание сочинений [Текст] / Джордж Гордон Байрон; пер. Ю.К. Балтрушайтиса, В.Я. Брюсова, Н.А. Брянского и др.; Предисл. и примеч. К. К. Арсеньева, Ф.А. Брауна, А. Веселовского и др. - СПб.: Изд. Брокгауз-Ефрон, 1904. - (Б-ка Великих Писателей)

Т. 2. - 1904. - Мазепа/ Предисл. П.Морозова. - С. 11-130: ил.

338. Булгарин, Фадей Венедиктович. Сочинения/Фадей Булгарин; [Сост., авт. вступ. ст., с. 5-22, и примеч. Н. Н. Львова; Худож. А. Ф. Сергеев]. - М.: Современник, 1990. - 702,[2] с. - Библиогр. в примеч.: с. 698-703

339. Вишневий Г. Мазепа: поема// Україна. - 1991. - № 2. - С. 29-30.

340. Вольтер. Собрание сочинений: в 3 т. / Вольтер; под общ. ред. Б.Т.Грибанова. - М. :

Литература: РИК Русанова: Сигма-Пресс, 1998 - (Б-ка класики. Зарубежна література).
Т.2: Театр; Стихотворения. Мемуары. Исторические сочинения. Письма в Россию. Статьи, памфлеты. - 1998. - 652 с.

341. Вольтер. История Карла XII, короля Швеции, и Петра Великого, императора России / Вольтер; пер. и коммент. Д. Соловьева. - СПб.: Лимбус-Пресс, 1999. - 297, [4] с.: ил. - Указ. имен: с.269-298.

342. Вольтер. История Карла XII / Вольтер; пер. с фр. Н. Кранихфельд. - СПб.: Русское книжное Т-во "Деятель", [1912]. - 290 с. + 2 л. портр. Переплет. работы А. Ильина.

343. Гоголь Н.В. Размышления Мазепы// Гоголь Н.В. Полное собрание сочинений. - М., 1952. - Т. XI. - С. 83-84.

344. Гюго В. Мазепа//Березиль. - 1992. - №1.

345. Гюго, Віктор. Мазепа/ В. Гюго; Пер. з фр. В. Ткаченка //Сучасність. - 2003. - № 1. - С. 5-7

346. Дараган Ю. Мазепа: поезія // Вежа. - 1996.- № 3.- С.25-31.

347. Залеський Ю.Б. Думка Мазепи: поезія// Українська мова й література в середній школі. -2002.- № 2. -с. 197-198.

348. Иван Мазепа, гетман Малороссии: Исторический роман: В 2 ч. - 3-е изд. - М.: Тип. И.Смирнова. - 1851. - Автор произведения не установлен

349. Ч.1. - 1851. - 117, [2] с

350. Іваничук, Роман Іванович. Орда: Псалом / Роман Іваничук. - К.: Вид-во Т-ва "Просвіта", 1992. - 197,[1] с.

351. Колісник Т. Мазепа - гетьман: Роман // Дніпро. - 1990. - № 1. -С. 2-44, № 2. - С. 2-50, № 3. - С. 4-55.

352. Королів, Адлер. Сполоханий гомін //Адлер Королів. Княжі лови: поезії / Адлер Королів. - К.: Задруга, 1999. - С.98-110.

353. Лепкий, Богдан Сильвестрович. Мазепа: трилогія / Богдан Сильвестрович Лепкий. - Дрогобич: Відродження, 2005
Кн. 2: Полтава : Історичні повісті /Худож. оформл.: Й. Кузишина. - 2005. - 521,[3] с. : іл.

354. Лепкий, Богдан Сильвестрович. Полтава: Історична повість / Упоряд. Р. Д. Горак; худож. С. Г. Якутович. - К.: Дніпро, 1992. - 485,[2] с.: іл.

355. Лупій, Олесь Васильович. Повернення лицарів: Поезії; Історична поема / Олесь Лупій. - К.: Укр. письменник, 1993. - 142,[1] с.

356. Мушкетик, Юрій Михайлович. Твори [Текст] : в 2 т. / Юрій Михайлович Мушкетик. - К.: Дніпро, 1979
Т. 2: Жорстоке милосердя; Семен Палій: Романи. - 1979. - 519 с. - Б. ц.

- 357. Павличко, Дмитро.** Шість портретів: Вірші/ Дмитро Павличко //Київ. - 2001. - № 9-10. - С. 2-4
- 358. Пачовський, Василь.** Зібрані твори [Текст] : у 2 т. / Василь Пачовський. - Філадельфія: Слово; Нью-Йорк; Торонто, 1984 -
Т. 2: Золоті ворота. - 1985. - 419 с. - Б. ц.
- 359. Письменний В.** Повернення: Вірш про І. Мазепу // Українське слово.- 1994.- 24 листопада.
- 360. Пушкин, Александр Сергеевич.** Полное собрание сочинений [Текст] / Александр Сергеевич Пушкин; Под ред. С.А.Венгерова. - СПб.: Изд. Брокгауз-Ефрон, 1907 - 1915
Т.3: Стихотворения 1829-1834; Евгений Онегин; Полтава. - 1909. - 640 с. : ил, 8 л. гравюр-меццотино, фототипий и хромофотографий, 11 л. автотипий
- 361. Пушкін, Олександр Сергійович.** Полтава. 1828-1829 / Олександр Пушкін; вступ. стаття Д. С. Лихачова. - Х. : Прапор, 1982. - 127 с. : ил.; 20 см. - Б. ц. Текст парал.: рос., укр. мов.
- 362. Русская историческая поэма конца XVIII - начала XX века /** Худож. Б.А.Соловьев; вступ. ст., с.3-21, сост. и примеч. Ю.А.Беляева. - М.: Сов. Россия, 1984. - 367 с.
- 363. Рылеев, Кондратий Федорович.** Думы / Кондратий Рылеев. - М.: В тип. С. Селивановского, 1825. - 172,[1] с. : ил. - Назв. на доп. тит. л.: Думы, стихотворения К. Рылеева. - Б. ц.
- 364. Рылеев, Кондратий Федорович.** Сочинения/ К. Ф. Рылеев; [Составление Г. А. Колосовой; Вступ. ст. и примеч. А. М. Пескова]. - М.: Правда, 1988. - 350,[1] с. ; 20 см. - Библиогр. в примеч.: с. 303-337; Алф. указ. произведений: с. 337-345
- 365. Руданський С.** Мазепа: Поема// Київська старовина. - 1993. - № 4. - С. 36-43.
- 366. Славутич, Яр.** Дует Мазепи і Мотрі //Яр Славутич. Зібрані твори : 1938-1978 / Яр Славутич. - Едмонтон: Славута, 1978. - С. 148-155 : 1 арк. портр.
- 367. Словацкий Ю.** Избранное/ Пер. с польского. - М.: Гослитиздат, 1952. - 815 с.: портр.
- 368. Словацкий Ю.** Вибрані твори. В 2-х томах/ Пер. з польського за ред. М.Рильського; літ.-критичн. нарис Г. Вервеса; комент.С.Левінської. - К.: Держвидав УРСР, 1959. т. 2. Драми. - 569с.
- 369. Словацький, Юліуш.** Срібний міф України : поезії. Поєми. Драми / Юліуш Словацький, передм. Д. Павличко. - Львів : Світ, 2005. - 303,[1] с. : портр, іл. - (Сер. "Ad Fontes - До джерел").
- 370. Современные стихи на измену Мазепы //**Киевская старина. - 1883. - № 7. - С. 596-598
- 371. Сосюра, Володимир Миколайович.** Мазепа / Володимир Миколайович Сосюра. Любів Україну / Володимир Сосюра. - Тернопіль: Богдан, 2000. - 70,[1] с. - (Сер. "Шкільна програма").
- 372. Сосюра, Володимир.** Мазепа/ Володимир Сосюра //Київ. - 1988. - № 12. - С. 77-107

- 373. Старицька-Черняхівська, Людмила Михайлівна (1868-1941).** Іван Мазепа: драма //Л.М.Старицька-Черняхівська. Вибрані твори: драматичні твори. Проза. Поезія. Мемуари / Людмила Старицька-Черняхівська; Редкол.: М.Г. Жулинський (гол.) та ін.; Вступ. ст., упоряд. та прим. Ю.М. Хорунжого. - К. : Наук. думка, 2000. - 839, [3] с. - (Б-ка української літератури. Новітня українська література).
- 374. Старицька-Черняхівська Л.** Іван Мазепа: Уривок/ Л.Старицька-Черняхівська //Кур'єр Кривбасу. - 1998. - Вересень. - С. 98-106
- 375. Фріч Й.В.** Іван Мазепа: трагедія на 5 дій /перекл. з чеської Роман Лубківський, Й.В. Фріч// Всесвіт. – 2008. - № 7/8. – С. 3-104.
- 376. Хоткевич, Гнат Мартинович.** Два гетьмани / Гнат Хоткевич. - К.: Дніпро, 1991. - 105, [2] с.: іл.
- 377. Хорунжий, Юрій Михайлович.** Любов маєш - маєш згоду / Юрій Хорунжий,. - К. : Вид. дім "КМ Академія", 2004. - 328,[1] с. : іл.
- 378. Хорунжий Ю.** Любов маєш-маєш згоду: Історичний роман/ Ю.Хорунжий //Дніпро. - 1997. - № 1; Дніпро. - 1997. - № 2; Дніпро. - 1997. - № 3; Дніпро. - 1997. - № 4; Дніпро. - 1997. - № 5; Дніпро. - 1997. - № 6; Дніпро. - 1997. - № 7; Дніпро. - 1997. - № 8.
- 379. Шевченко Т.** Близнець// Шевченко Т.Г. Повне зібрання творів: У 6-ти т. – Т. 4. Повісті. - К., 1963. - С. 304-305.
- 380. Шевченко Т.** Великий льох // Шевченко Т.Г. Повне зібрання творів: У 6-ти т. – Т. 1. - К., 1963. - С. 293.
- 381. Шевченко Т.** Іржавець // Шевченко Т.Г. Повне зібрання творів: У 6-ти т. – Т. 2. Поезії (1847-1861). - К., 1963. - С. 46.
- 382. Шевченко Т.** Музикант // Шевченко Т.Г. Повне зібрання творів: У 6-ти т. – Т. 3: Драматичні твори. Повісті. - К., 1963. - С. 244.
- 383. Шевченко Т.** Сон: Поема // Шевченко Т.Г. Повне зібрання творів: У 6-ти т. – Т. 2: Поезії (1847-1861). - К., 1963. - С. 43.
- 384. Шевченко, Тарас Григорович.** Повне зібрання творів: У 12 т./Тарас Григорович Шевченко; Редкол. М.Г.Жулинський (гол.) та ін.; НАНУ, Ін-т літератури ім. Т.Г.Шевченка. -К.: Наук. думка, 2001.-
Т.5 Щоденник; Автобіографія; Статті; Археологічні нотатки "Букварь южнорусский", Записи народної творчості.- 2003. - 492 с.
- 385. Гриневич В.** Історичний художній образ-персонаж Івана Мазепи: За романом М.Старицького "Молодість Мазепи"/ В. Гриневич //Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. - 2002. - № 5. - С. 194-201
- 386. Гриневич, Володимир.** "Дай нам, Боже, вольними бути!": Аналіз образу Івана Мазепи у романі-тетралогії Б. Лепкого "Мазепа"/ В. Гриневич //Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. - 2004. - № 2. - С. 102-110: портр. - Бібліогр.: 27 назв.

- 387. Дзира Я.** Микола Гоголь. "Роздуми Мазепи"/ Я.Дзира //Український історичний журнал. - 2002. - № 2. - С. 76-84. - Бібліогр.: 13 назв.
- 388. Донцов Д.** Гетьман Мазепа в західноєвропейській літературі // Слово і час.- 1994.- № 4-5.- С.79-85.
- 389. Залеський Ю.Б.** Думка Мазепи/ Ю.Б.Залеський //Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. - 2002. - № 2. - С. 197-198
- 390. Ковалевська О.** Постать Івана Мазепи в художній літературі 17-20 ст./ О.Ковалевська //Історія України. - 2001. - № 27-28. - С. 1-4
- 391. Ковалевська, Ольга.** Образ Івана Мазепи у творах української діаспори/ Ольга Ковалевська //Історичний журнал. - 2007. - № 2. - С. 63-68. - Бібліогр.: 14 назв.
- 392. Коломієць, Володимир.** Образ Івана Мазепи у фольклорі та літературі/ Володимир Коломієць //Дивослово. - 2006. - № 2. - С. 8-13
- 393. Лавренчук В.** Проблеми рецепції постаті Івана Мазепи у світовому письменстві/ В. Лавренчук // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. - 2008. - № 5. - С. 29-34. - Бібліогр.: 7 назв.
- 394. Лавренчук, Володимир.** Постать Івана Мазепи в світовому письменстві/ Володимир Лавренчук //Українська мова та література. - 2007. - № 48. - С. 3-9. - Бібліогр. в кінці ст. (15 назв.)
- 395. Лавренюк, Віолетта.** Образ гетьмана Івана Мазепи - історичний і літературний/ В. Лавренюк //Дивослово. - 2006. - № 12. - С. 48-51. - Бібліогр.: 23 назв.
- 396. Литвиненко Т.** Фольклор в епопеї Богдана Лепкого "Мазепа"/ Т.Литвиненко //Народна творчість та етнографія. - 1999. - № 4. - С. 114-118.
- 397. Мацапура В.І.** Героїчна особистість у творах різнонаціональних літератур: Образ Мазепи у творах Дж.Байрона, В.Гюго, К.Рилєєва, О.Пушкіна, В.Сосюри/ В.І. Мацапура //Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. - 2004. - № 10. - С. 37-40. - Бібліогр.: 4 назв.
- 398. Мацапура В.І.** Героїчна особистість у творах різнонаціональних літератур: Образ Мазепи у творах Дж.Байрона, В.Гюго, К.Рилєєва, О.Пушкіна, В.Сосюри/ В.І. Мацапура // "Тема. На допомогу вчителю зарубіжної літератури". - 2005. - № 1-2. - С. 58-66. - Бібліогр.: 4 назв.
- 399. Меншій, Аліса.** Художнє моделювання історії/ А. Меншій //Вітчизна. - 2005. - № 1-2. - С. 157-163
- 400. Михайліна, Тамара.** Він дбав про долю України. Бінарний урок-дослідження з української літератури та історії України за трилогією Богдана Лепкого "Мотря". 10 клас/ Т. Михайліна //Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. - 2006. - № 1. - С. 40-46
- 401. Мішуков, Олег.** Рецепція образу Мазепи в історичних жанрах європейської літератури/ Олег Мішуков //Сучасність. - 2000. - № 2. - С. 89-99

- 402. Наливайко Д.** Мазепа в європейській літературі XIX ст.: історія та міф/ Д.Наливайко //Слово і час. - 2002. - № 8. - С.39-48; Слово і час. - 2002. - № 9. - С. 3-17
- 403. Наливайко Д.С.** Поема "Мазепа" в контексті творчості Байрона і європейського романтизму/ Д.С. Наливайко //Зарубіжна література в навчальних закладах. - 2004. - № 4. - С. 2-9
- 404. Оробченко, Наталя.** Історичні сюжети у творчості Тараса Шевченка (Смерть Мазепи)/ Н. Оробченко //Сучасність. - 2007. - № 3. - С. 136-141
- 405. Панченко, Володимир.** Випадок Мазепи (Славетний гетьман очима Гоголя й Шевченка)/ Володимир Панченко //День. - 2007. - 3 лютого. - С. 7
- 406. Поліщук, Володимир.** Іван Мазепа: версія Михайла Старицького/ Володимир Поліщук //День. - 2008. - 15 лютого. - С. 8
- 407. П'ятаченко Ю.** "Риму козацького сивий Марсе...": Іван Мазепа та його доба в поезії Євгена Маланюка/ Ю. П'ятаченко //Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. - 2002. - № 5. - С. 202-205
- 408. Ромащенко Людмила.** Польська думка про Мазепу: Штрих до художньої інтерпретації образу українського гетьмана/ Людмила Ромащенко //Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. - 2002. - № 2. - С. 192-197
- 409. Сидорук І.** Мазепа в чужій літературі // Календар свободи на Мазепинський рік.- 1959.- С.77-87.
- 410. Славутич Я.** Гетьман Іван Мазепа як поет // Славутич Я. Меч і перо.- К., 1992.- С.43-68.
- 411. Славутич Я.** «Озмітеся всі за руки...»: Гетьман Іван Мазепа як поет // Київ.- 1991.- № 3.- С.97-103
- 412. Сохацька, Євгенія.** Незбагненні переходи душі: Образ Івана Мазепи в драмах Людмили Старицької та Івана Огієнка/ Євгенія Сохацька //День. - 2004. - 19 червня. - С. 7
- 413. Чижевський Д.** Забутий віршик Івана Мазепи // Науковий збірник / Укр. Вільна Акад. Наук у США. - Нью-Йорк : [б. в.], 1952 - Т. 1 / Ред. М. Ветухів. - 1952. - С.129-131.
- 414. Чернова І.** "Мов криця загартована": образ Івана Мазепи у творчості Людмили Старицької-Черняхівської/ Чернова І. //Визвольний шлях. - 2002. - № 3. - С. 87-95
- 4. Образ Мазепи в мистецтві**
- 415. А. Л.** Заметки о портретах Мазепы/ А. Л. //Киевская старина. - 1899. - № 3 . - С. 453-462
- 416. Безручко, Олександр.** Іван Мазепа у просторі сучасного українського кіновиробництва/ О. Безручко //Сучасність. - 2003. - № 3. - С. 115-129
- 417. Брюховецька, Лариса.** Берлінале-2002: "Молитва за гетьмана Мазепу" на МКФ в Берліні/ Л.Брюховецька //Кіно Театр. - 2002. - № 3. - С. 37

418. Брюховецька, Лариса. Жива плоть історії/ Л.Брюховецька //Кіно Театр. - 2002. - № 2. - С. 33-35
419. Брюховецька, Лариса. Контоверсійне кіно/ Л. Брюховецька //Кіно Театр. - 2003. - № 2. - С. 36-43
420. Брюховецька, Ольга. Як молитися молотом, або (Де)конструкція міфів/ О. Брюховецька //Кіно Театр. - 2002. - № 2. - С. 38-43
421. Гетман Иван Мазепа (Снимок с гравюры Норблена) // Киевская старина. -1899 .- № 1.
422. Гетьмани України: Плакати-портрети/ Авт.-упоряд. Г.І. Ярова, І.В. Кардаш, Л.С.Верьовка. - К.: Україна, 1991.- Комплект з 16 плакатів-портретів.
423. Гетьмани України: Комплект з 12 листівок /Упоряд. Ю.Іванченко. - К.: Видавінформ, 1991. - 12 листівок.
424. Грабович, Ігор. Своє кіно/ І. Грабович //Кіно-Коло. - 2003. - весна (17). - С. 25-27
425. Десятерик, Дмитрій. Молитва за успіх/ Д. Десятерик //Кіно-Коло. - 2003. - весна (17). - С. 28-29
426. Дудюк Леонід. Иван Мазепа в музиці/ Леонід Дудюк //Слово і час. - 1999. - № 2. - С. 78-79
427. Заметки о портретах Мазепы (К рисунку) // Киевская старина. – 1899. - № 3 . – С. 453-462.
428. Ілленко, Юрій. "Мої обов'язки перед історією естетичні"/ Ю. Ілленко //Кіно Театр. - 2001. - № 2. - С. 30-33
429. Ілленко, Юрій. Нетрактований Мазепа Юрія Ілленка/ Ю. Ілленко //Кіно-Коло. - 2001. - весна (9). - С. 23-32
430. Ілленко, Юрій. Я - "чорна скринька" українського кіно!/ Ю. Ілленко //Кіно Театр. - 2008. - № 6. - С. 13-15
431. Ковалевська О.О. Нові підходи до пошуку достовірних зображень гетьмана Івана Мазепи (до 320-ї річниці обрання І.С. Мазепи на гетьманство)/ О.О. Ковалевська //Український історичний журнал. - 2007. - № 3. - С. 152-197
432. "Мазепіанство в культурному просторі України": Культурологічна акція //Кіно Театр. -2004. - № 2. - С. 6-9
433. Мокренко А. Мазепа повертається: Перший в Україні пам'ятник І.Мазепі // Література і життя.- 1994.- 26 листопада.- С.1.
434. Молитва за гетьмана Мазепу: фрагменти відгуків на фільм (всього 15) //Кіно Театр. - 2003. - № 2. - С. 34-35

435. **О портретах Мазепы** //Киевская старина. - 1883. - № 7 . - С. 594-596
436. **Скуратівський, Вадим.** "Теперішній історичний"/ В. Скуратівський //Кіно-Коло. - 2002. - весна (13). - 34-39
437. **Мазепа П.И.Чайковського.** - М.: Госмузиздат, 1953. - 80 с.
438. **111 опер** : справочник- путеводитель / Ред.-сост. А.Кенигсберг; Ред. Л.Михеева. - СПб.: Культ-информ-пресс, 2000. - 686 с. - Алф. указат. опер: с.685-686; Краткий словарь муз. термин.: с.669-684.
439. **Тригуб, Віктор.** Німецький слід ще одного портрета Мазепи/Віктор Тригуб //Музеї України. - 2008. - № 2. - С. 4-5
440. **Тригуб, Віктор.** То який портрет Мазепи правильний/ Віктор Тригуб //Музеї України. - 2008. - № 5-6. - С. 28-29
441. **Тримбач, Сергій.** Талант у сирітстві: "Молитва ..." Юрія Ілленка: модель чи антимодель українського розвитку?/ С. Тримбач //Кіно-Коло. - 2002. - весна (13). - 28-33
442. **Український портрет XVI-XVIII століть []:** Каталог-альбом / Національний художній музей України; укл. Галина Белікова, Лариса Членова. - Хмельницький: Галерея; К. : "Артанія Нова", 2006. - 351,[1] с. : кол. іл. - Іменний покажч.: с. 348-351.
443. **Чайковский П.** Мазепа: Опера в 3-х д., 6-ти карт. Либретто В.Буренина по поемі А. Пушкина „Полтава”, перераб. П.Чайковский; перелож. для пения с ф-п. – с парал. на англ. яз.
444. **Чухліб, Тарас.** Чи працював Іван Мазепа натурщиком у європейських художників?/ Тарас Чухліб //День. - 2003. - 12 грудня. - С. 8: портр
445. **Шевчук, Юрій.** "Молитва за гетьмана Мазепу" в Гарварді/ Ю. Шевчук //Кіно Театр. - 2005. - № 1. - С. 59-61
446. **Якутович, Сергей.** Символічний жест чи вибух несвідомого/ С. Якутович //Кіно Театр. - 2003. - № 2. - С. 24-31

5. Електронні ресурси

447. **Будник, Микола.** Гей, на Чорному морі... [Електронний ресурс] : народна бандура / Микола Будник. - К.: АРТ Екзистенція, 2001. - 1 CD-ROM : кол.іл : комбін.

6. Бібліографія

448. **Горленко В.** Французский этюд о Мазепе: библиография/ В. Горленко //Киевская старина. - 1884. - № 12 . - С. 703-707
449. **Іван Мазепа – гетьман України (1867-1709):** бібліографія // Неопалима купина. - 1995.- № 1-2.- С.234-255

Іван Мазепа – Людина, Політик, Легенда

Інтернет-ресурси про Івана Мазепу

Іван Степанович Мазепа (Іван Мазепа-Колединський) (20 березня 1639 — 21 вересня 1709) — гетьман Козацької держави [Електронний ресурс]. — Режим доступу:http://uk.wikipedia.org/wiki/Іван_Мазепа. — Заголовок з екрану.

Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії.

Мазепа, Іван Степанович - гетман малороссийский [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.rulex.ru/01130020.htm>. — Загл. с экрана.

Матеріал з «Русского биографического словаря: сетевая версия».

Дикий А. Неизвращенная история Украины-Руси [Электронный ресурс] : Том I . - Нью-Йорк: Издательство «Правда о России», 1960 г. — Режим доступа: <http://www.ukrstor.com/dikij/dikij1-3d.html>. — Загл. с экрана.

Матеріал розміщений на сайті «Украинские Страницы, История национального движения Украины 1800-1920-ые годы : От Руины до Полтавы (Самойлович — Мазепа)».

Анисимов В. О синдроме гетмана Мазепы. [Электронный ресурс].— Режим доступа : http://www.pravoslavye.org.ua/index.php?action=fullinfo&r_type=article&id=18662. — Загл. с экрана.

Мазепа-Фест : Щорічний етно-рок фестиваль. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://mazepa-fest.org.ua/?cat=3>. — Заголовок з екрану.

На сторінках mazepa-fest.org розміщена інформація лише про тих музикантів, які коли-небудь брали участь у Мазепа-фесті. ЗМІ про Мазепа-фест . Учасники.

Стародуб А. Анафема гетману Мазепе: факты известные и неизвестные [Электронный ресурс] // Зеркало недели.- 2003.- № 32. — Режим доступа: — Загл. с экрана.

«Ежегодно в Воскресенье Торжества Православия в церквях торжественно провозглашают вечную память поборникам чистоты веры и проклинают еретиков, отлученных от церкви. Среди последних (хотя его имя и не называется) все еще остается Иван Мазепа. Наложённая в ноябре 1708-го по приказу светских властей анафема продолжает, по крайней мере формально, довлеть над гетманом, хотя на протяжении трех веков так и не были приведены более или менее серьезные аргументы в пользу того, что Мазепа должен считаться вероотступником...»

Почему не может быть снята анафема с Ивана Мазепы [Электронный ресурс]. //Приходская жизнь. - 2008.- №1.— Режим доступа . — Загл. с экрана.

«Вопрос о снятии анафемы с бывшего гетмана Ивана Мазепы возник сегодня с подачи филаретовских раскольников. Его общественное, а теперь уже, к сожалению, и церковное обсуждение вызвано выступлением на одном из телевизионных каналов раскольнического лжеархиепископа Дмитрия Рудюка. Поэтому нельзя не задаться другим вопросом: кому и

зачем необходимо сегодня церковно реабилитировать отлученного от Святой Церкви почти 300 лет назад клятвопреступника?...»

Ковтун А. От легенды до исторического символа - Иван Степанович Мазепа. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.ua-today.com/modules/pages/main/mazepa.html>. — Загл. с экрана.

Ковтун А. Иван Мазепа: виправданий історією [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня.- 2001.- № 32.- Режим доступу : — Заголовок з екрану.

Островський Ян. К. Мазепа: Поміж романтичною легендою та політикою.- Краків [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://ukrlife.org/main/2000/mazepa.htm>. — Заголовок з екрану.

«1978 р. в Музеї Красного Мистецтва м. Руан відбулась виставка на тему "Мазепа, варіації на романтичну тему". Монументальне полотно Луї Буланже ("Страждання Мазепа", що належить до колекції Музею, зібрало значну аудиторію, що свідчить про величезну популярність Мазепа в європейській літературі, образотворчому мистецтві та музиці. Протягом останніх десятиліть цю тему ще піднімали такі автори, як Збігнєв Рашевський, Жозеф-Маркбейбе, Губерт Бабінський, Христа Песке (Christa Piske), та Юліан Машлянка. Однак багато питань, пов'язаних з дійсною і літературно-мистецькою історією Мазепа, вимагають нового розгляду й упорядкування, що дає нагоду замислитись над складними проблемами ідейних поглядів і позицій не лише періоду романтизму, але й часів значно пізніших. ...»

Гетьман Іван Мазепа як покровитель Православної Церкви. Професор Юрій Мицик [Електронний ресурс]. - Режим доступу: — Заголовок з екрану.

«Постать Івана Мазепа, гетьмана України у 1687-1709 рр., до останнього часу була проскрибованою в російській та підколоніальній українській історіографії. Тільки з часу відродження незалежної Української держави у 1991 р. ситуація кардинально змінилася. Однак, незважаючи на появу численних книг і статей, присвячених Мазепі, вони були переважно популярного змісту. Ненабагато кращим був стан в українській еміграційній історіографії з огляду на складні умови її існування, але там принаймні була можливість видати цінні розвідки Теодора Мацьківа (США-ФРН), Бориса Крупницького, Олександра Мезька-Оглоблина (США), Ореста Субтельного (Канада), причому останній опублікував 54 листи Мазепа до коронного гетьмана Речі Посполитої Адама Сенявського ...»

Протоиерей Новиков А. Почему не может быть снята анафема с Ивана Мазепы [Электронный ресурс]:- Режим доступа :. — Загл. с экрана.

Оглоблин О. Гетьман Іван Мазепа та його доба [Електронний ресурс]: Друге доп. вид. - Нью-Йорк - Київ - Львів - Париж - Торонто, 2001.- Режим доступу : <http://litopys.org.ua/coss3/ohl.htm>. — Заголовок з екрану.

Іван Мазепа до гетьманства. Іван Мазепа — гетьман України. Зовнішня політика Мазепа до 1700 року. Внутрішня політика гетьмана Мазепа. Повстання Петра Іваненка (Петрика). Гетьман Мазепа і Правобережна Україна. Зовнішня політика Мазепа після 1700 року. Зрив Мазепа з Москвою. Союз України зі Швецією. Українсько-московська війна 1708-1709 року. Полтавська катастрофа. Еміграція і смерть гетьмана Мазепа. Бендерська конституція 1710

року. СТАТТІ ТА МАТЕРІАЛИ : Мазепин Дзвін. З історії української державницької думки доби Мазепи. «Дума» Гетьмана Івана Мазепи. Бендерська конституція 1710 року. Нові матеріали до повстання Петра Іваненка (Петрика). Труди і дні гетьмана Івана Мазепи (хронологія). Лист Пилипа Орлика до київського митрополита Стефана Яворського (1721). Вибрана бібліографія публікацій та документальних матеріалів про Гетьмана Івана Мазепу (1960 — 2000).

Апанович О. Гетьмани України і кошові отамани Запорозької Січі. Велика ідея гетьмана Івана Мазепи [Електронний ресурс] : монографія. - Режим доступу : <http://exlibris.org.ua/apanowicz/mazepa.html>. — Заголовок з екрану.

Інформація розміщена на сайті «EXLIBRIS» : української електронної бібліотеки : історія, публіцистика, художня література. «Більше двох століть, кожен рік, у першу неділю великоднього посту в усіх церквах і Російської імперії з амвона проклинали гетьмана Мазепу, проголошували йому анафему. У радянські часи його ім'я згадувалося тільки з лайливими епітетами, образ його змальовувався виключно чорною фарбою. Подавалися лише скупі, тенденційно підібрані або навіть сфальсифіковані факти його життя й діяльності. І в період так званої «відлиги», коли почалося розкриття деяких фактів історичної правди, Іван Мазепа все одно залишався з тавром зрадника. Це тривало й в наступні десятиріччя».

Сосюра В. Мазепа : Поема (Скорочено) [Електронний ресурс].- Режим доступу : — Заголовок з екрану.

Костомаров Н. Русская история в жизнеописаниях ее главнейших деятелей. [Электронный ресурс]: Второй отдел: Господство дома Романовых до вступления на престол Екатерины II. Выпуск шестой: XVII столетие. Глава 16. Гетман Иван Степанович Мазепа .- Режим доступа : <http://www.church.kiev.ua/Librery/htm/kostomarov/kostom47.htm>. — Загл. с экрана.

Полищук В. Иван Мазепа: версия Михаила Старицкого [Электронный ресурс].- // День.- 2008.- №28. - Режим доступа : <http://www.day.kiev.ua/196542/>. — Загл. с экрана.

Научно - исследовательский Центр казачества имени гетмана Мазепы [Электронный ресурс].- Режим доступа : <http://mazepa.in.ua/>.— Загл. с экрана.

Яковлева Т.І. Нові архівні матеріали й перспективи вивчення гетьманства Івана Мазепи [Електронний ресурс]: доповідь, виголошена на вченій раді Інституту Історії України НАНУ 25 травня 2006 р., розміщена на сайті Музея гетьманства. // Український історичний журнал.- 2006.- № 5.- С.235. - Режим доступу : <http://www.getman-museum.kiev.ua/0006.html>. — Заголовок з екрану.

Музей Гетьманства - це державний культурно-освітній та науково-дослідний заклад історичного профілю, осередок пам'яток матеріальної та духовної культури пов'язаних з історією та традиціями козацько-гетьманської доби.

«Добре відомо, що в російських архівах (зокрема в Москві й Санкт-Петербурзі) зберігаються безцінні матеріали з історії України доби Гетьманщини. Це, безперечно, стосується документів про період гетьманування Івана Мазепи. Не секрет, що для багатьох І.Мазепа й дотепер є «зрадником», згадка про якого вкрай небажана. Проте останнім часом у Росії намітилися серйозні зрушення в оцінці І.Мазепи, що дозволило зайнятися вивченням

відповідних архівних матеріалів».

Ілько Боршак, Рене Мартель. Іван Мазепа [Електронний ресурс]: (видання 1931 року).- К.: Свенас , 1991.- 134 с. - Режим доступу : <http://www.unitest.com/uahist/mazepa/m1.html> . — Заголовок з екрану.

Видання включає поеми В.Гюго та Д.Байрона під однаковою назвою «Мазепа».

Ставицкий А. Образ гетмана Мазепы в украинской истории: путь от предателя до героя [Электронный ресурс]: материал размещен на сайте «Історія та гуманітарні дисципліни».- Режим доступа: <http://ukrhistoria.at.ua/publ/17-1-0-331>. — Загл.с екрана.

Матеріал розміщений на сайті «Історія та гуманітарні дисципліни». Метою якого є надання дистанційної допомоги студентам під час вивчення курсів: історії рідної країни, історії держави та права.

Старицкий М. Молодость Мазепы [Электронный ресурс].- Режим доступа: <http://www.ukrplib.com.ua/books/printthebook.php?id=107&bookid=3> . — Загл.с екрана.

Бойчук С. В. Мазепа – знаковая фигура русско-украинской истории. Кто он – «гетьман-злой» или мученик за украинское государство? [Электронный ресурс].- Режим доступа :. — Загл. с экрана.

Інформація розміщена на сайті «Города Украины в улицах и лицах».

Иван Мазепа (1595 - 1657) [Электронный ресурс]: Фото восковой фигуры. Биография.- Режим доступа : <http://www.wax.com.ua/gallery/history/mazepa/> . — Загл. с экрана.

Сокровища гетмана Мазепы. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.ofmynycity.com/city/mazepa1.html>. — Загл.с екрана

"Герої козацької доби" [Електронний ресурс]: Пам'ятна монета «Іван Мазепа» / автор ескізів Олександр Івахненко; автор моделей Володимир Дем'яненко.- Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Bank_mn/Yuv_m/Coins/Heros_cossack/Mazepa.htm . — Заголовок з екрану.

Смолій Валерій. Іван Мазепа [Електронний ресурс]. – К.: Варта, 1994. .- Режим доступу: . — Заголовок з екрану.

Костишева Наталія. Гетьман Іван Мазепа та його доба в працях Теодора Мацьківа [Електронний ресурс] //Наукові записки: збірник праць молодих вчених та аспірантів. - К., 2001. - Т. 6. - С. 136-140. - Режим доступу: — Заголовок з екрану.

Мицик Ю. Гетьман Іван Мазепа як покровитель Православної Церкви [Електронний ресурс].- Режим доступу : <http://www.apologet.kiev.ua/content/view/211/38/> . — Заголовок з екрану.

Незнайома Кліо. Таємниці, казуси і курйози української історії. Козацька доба. Іван Мазепа: життя „за” чи „проти” царя? [Електронний ресурс] /В.Горобець, Т.Чухліб. - К.: Наук. думка, 2004.- 310 с.- Режим доступу : <http://haidamaka.org.ua/0134.html>. — Заголовок з екрану.

Надзвичайно важко, практично неможливо, віднайти в історії України особу, оцінки діяльності якої з боку нащадків були б настільки діаметрально протилежні, як випали вони на адресу гетьмана Івана Мазепи. Для одних він став уособленням хитрощів, нещирості й зрадливості, для інших - святої синівської любові до рідної землі, жертвності у відстоюванні її благополуччя. Проте чи лише особисті якості гетьмана привертають пильну увагу істориків до його особи?

Свербигуз Володимир. Мазепине барокко [Електронний ресурс] // Україна молода.- 2007.- № 152.- Режим доступу : <http://www.umoloda.kiev.ua/number/982/196/35683/> . — Заголовок з екрану.

На відстані століть постать славетного гетьмана, його державні справи виявилися надзвичайно сучасними та модерними, гідними наслідування. Неможливо охопити всі його державні проекти: Київ та інші міста розбудовуються величними церквами та спорудами. Розробляється термін «українська нація». Розвиваються мистецькі проекти — наприклад, з'являється україномовний переспів Біблії у віршах Самійла Мокриєвича; на українській сцені вперше поставлено балет за твором Лаврентія Горки. Українська міська культура періоду Гетьманщини набуває найбільшого розвитку.

Подібно до французького короля Людовика XIV гетьман Іван Мазепа правив мистецтвом і війною. А це означало, в задумах гетьмана, побудову вишуканої української барокової культури з проведенням періодичних невеликих переможних військових кампаній.

Багрянний Сергій. Іван Мазепа – без вини винуватий [Електронний ресурс] : Режим доступу

Рева Іра. Іван Мазепа. Хто зберіг Євангеліє, на якому присягають президенти? Останнє кохання Івана Мазепи [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://artvertep.dp.ua/news/94.html>. — Заголовок з екрану.

Сайт Громадського комітету з відзначення 300-ї річниці Повстання за незалежність України під проводом Івана Мазепи та Полтавської битви(1708-1709) [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://mazera.name/> - Заголовок з екрану

© Оксана Нельга

© Світлана Приймак

© Редактор: Валентина Козлова

© Відповідальна за випуск: Олена Гаращенко

© **ОУНБ ім.Д.І.Чижевського**